

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра економіки**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:
Завідувач кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **І.І. Вініченко**
« ____ » _____ **2022 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за освітньо-професійною програмою
«Економіка» зі спеціальності 051 «Економіка» на тему:
«ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА»**

Здобувач

Тен С.О.

Науковий керівник,

д.е.н., професор

Вініченко І.І.

Дніпро – 2022

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** менеджменту і маркетингу**Кафедра:** економіки**Спеціальність:** 051 «Економіка»**Освітньо-професійна програма:** «Економіка»**Освітній ступінь:** «Магістр»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри,

д.е.н., проф.

_____ І.І. Вініченко

« _____ » _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ**на дипломну роботу магістра студенту****Тену Станіславу Олександровичу**

- Тема роботи:** «Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства»
керівник роботи: Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор
затверджені наказом ДДАЕУ від «12» листопада 2021 р. № 3512.
- Строк подання студентом роботи:** 11 лютого 2022 року.
- Вихідні дані до роботи** Закони і законодавчі акти України, річні звіти підприємства, статистичні джерела, додаткові таблиці до річних звітів, наукова література.
- Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** 1. Теоретико-методичні засади інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств. 2. Аналіз та оцінка техніко-економічних і фінансових показників виробничо-господарської діяльності ТОВ «Аграрне підприємство «Придніпровське». 3. Обґрунтування доцільності та економічної ефективності інвестицій в інноваційний розвиток ТОВ АП «Придніпровське».
- Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).** 1. Варіанти трактування інновацій. 2. Схема формування визначення терміну «система інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств». 3. Джерела інвестування інноваційної діяльності підприємств. 4. Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 30.04.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ та теоретико-методичні засади інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств	вересень 2021	
2	Аналіз та оцінка техніко-економічних і фінансових показників виробничо-господарської діяльності ТОВ «Аграрне підприємство «Придніпровське»	жовтень-листопад 2021	
3	Обґрунтування доцільності та економічної ефективності інвестицій в інноваційний розвиток ТОВ АП «Придніпровське»	грудень 2021	
4	Висновки і пропозиції	січень 2022	
5	Оформлення дипломної роботи	Січень-лютий 2022	

Студент _____
 (підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
 (підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства»

Дипломна робота магістра: 95 с., 19 рис., 35 табл., 86 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти удосконалення процесу підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Мета дипломної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних основ ефективності заходів з підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- проаналізувати теоретико-методичні засади інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств;
- оцінити техніко-економічні та фінансові показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Аграрне підприємство «Придніпровське»;
- розробити проект щодо підвищення якості продукції аграрного підприємства та розрахувати його ефективність;
- запропонувати конкретні напрями підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності в сучасному бізнес-середовищі. Інформаційну основу дипломної роботи становлять законодавчі акти, нормативна звітність, за допомогою якої регулюється діяльність підприємств в Україні; офіційні дані Державного комітету статистики Дніпровської області; фінансово-економічна інформація, дані бухгалтерського обліку, статистична звітність ТОВ АП «Придніпровське».

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи дослідження: аналізу й синтезу; індукції та дедукції, спостереження, монографічний; статистичний; розрахунково-конструктивний; економіко-статистичний. Обробку вихідних даних здійснено з допомогою використання програмного забезпечення Microsoft Excel.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних та науково-методичних положень щодо обґрунтування напрямків підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є такі:

дістали подальшого розвитку:

- категоріальний зміст поняття «інвестиції», під якими, на відміну від традиційних трактувань, варто розуміти грошові (або ж еквівалентні їм) кошти, які потенційний інвестор (тобто власник фінансових засобів), планує вкласти в проект, з метою підвищення ефективності діяльності будь-якої сфери діяльності даного проекту (з урахуванням можливих ризиків) та одержання прибутку (доходу) або ж соціального ефекту в майбутньому;

- категоріальний зміст поняття «інвестиційне забезпечення». З позиції системного підходу, «Інвестиційне забезпечення» – це комплекс різноманітних умов, ресурсів, методів, економічних механізмів і важелів, котрі забезпечують бажаний перебіг інвестиційних процесів і призводять до зміни кількісних і якісних показників діяльності підприємства у довготривалій перспективі, при його здатності протистояти негативному впливу зовнішнього середовища;

- розроблений інноваційний проект щодо підвищення якості продукції рослинництва з метою збільшення реалізаційної ціни зернових, олійних культур за рахунок збільшення частки продукції вищого класу та надання послуг з очищення продукції рослинництва аграрним підприємствам дозволить отримувати близько 4337640 грн. в рік додаткової виручки;

- запропоновано заснувати фонд інноваційного розвитку для збереження всіх витрат, призначених для реалізації інноваційної діяльності за

рахунок власних коштів з метою покращення заходів з обліку інноваційних витрат в аграрному підприємстві «Придніпровське».

Керівництвом підприємства пропонується результати практичних досліджень впровадити в діяльність ТОВ АП «Придніпровське» Новомосковського району Дніпропетровської області.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Аграрне підприємство; бриф-аналіз, виробничо-господарська діяльність; інновація; інвестиція; інвестиційне забезпечення; ефективність; очищення зернових та олійних культур; проект; прибуток; рентабельність.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

Аграрное предприятие; бриф-анализ, производственно-хозяйственная деятельность; инновация; инвестиция; инвестиционное обеспечение; эффективность; очистка зерновых и масличных культур; проект; прибыль; рентабельность.

KEYWORDS

Agricultural enterprise; brief-analis, production and economic activity; innovation; investment; investment support; efficiency; cleaning of grain and oilseeds; project; profit; profitability.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	12
1.1. Сутність, класифікація і структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства.....	12
1.2. Види, форми та джерела інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств.....	20
1.3. Методика дослідження ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.....	29
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	37
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ І ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГРАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ПРИДНІПРОВСЬКЕ».....	39
2.1. Сучасний стан та характеристика ТОВ АП «Придніпровське»	39
2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства.....	44
2.3. Бріф-аналіз фінансового стану ТОВ АП «Придніпровське» як фактору ефективності використання ресурсів	54
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	62
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТОВ АП «ПРИДНІПРОВСЬКЕ».....	65
3.1. Виробничий план інвестиційного проекту.....	65
3.2. Ефективність впровадження інвестиційного проекту з придбання лінії для очищення зерна.....	79
3.3. Напрями удосконалення управління інноваційною діяльністю в підприємстві.....	85
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	90
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	96

ВСТУП

В економічних літературних джерелах широко обговорюються питання, котрі стосуються інвестування. Адже саме завдяки залученню інвестицій у здійснення інноваційних проектів можна одержати нові економічні результати, які було б неможливо отримати за звичайного інвестування (при переході виробництва на вищі технологічні уклади, формування інтелектуальних активів, швидке збільшення вартості бізнесу, оволодіння новими ринками збуту тощо). Саме завдяки інвестиціям, вкладеним у виробничий процес, підприємство може досягти значних обсягів виробництва продукції, розширити або ж вийти на нові ринки збуту продукції та отримати значні прибутки, які при ефективному використанні, можна значно примножити.

За сучасних умов розвитку економіки, реалізація інноваційного процесу можлива лише за умови активізації інвестиційної діяльності, що є складним процесом доки існує недосконале нормативно-правове поле, а законодавча база не стимулює розвиток інноваційного процесу та не гарантує права його учасників.

Активізація інвестиційного забезпечення інноваційного діяльності суб'єктів господарювання є ключовою рисою їх функціонування, адже здійснення даного розвитку залежить від наявності та можливості використання різноманітних інвестиційних джерел. Проте, можливості кожного підприємств щодо впровадження інноваційної діяльності відрізняються між собою, що обумовлено перш за все існуючими фінансовими можливостями.

Актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що забезпечення відповідного інвестиційного забезпечення інноваційного процесу є ключовим завданням інноваційної діяльності підприємства. Проте, це завдання лежить в площині складно вирішуваних, адже має ряд особливостей. По-перше, розроблення інноваційного проекту потребує значних капіталовкладень, а інвестиції, здійснювані в інноваційну діяльність, насамперед до створення перших зразків інноваційного продукту, входять в категорію «ризикового капіталу». По-друге, ефективність інвестицій суттєво залежить від нововведень, здійснюваних у

інвестиційному об'єкті, а з іншої сторони – рівень інноваційного розвитку будь-якого підприємства корелюється із фінансуванням досліджень і впровадженням їх результатів.

Оскільки інноваційні зміни на сучасному етапі розвитку України та світу є дуже актуальними та значущими, то ці питання привертають увагу та інтерес багатьох науковців, таких як: Ю.М. Бажал, І.Т. Балабанова, І.Р. Бузька, С.В. Валдайцева, Г.С. Волобуєв, О.С. Височан, М.І. Грицаєнко, О.І. Дацій, Е.І. Крилова, О.А. Лапко, С.В. Мочерний, Л.І. Нейкова, Л.А. Омарбакиєв, О.І. Пампура, А.А. Пересада, Ю.В. Пікуш, С.Ф. Покропивний, М. Портер, Б. Санто, Н.О. Титаренко, П.С. Харів, Д.М. Черваньов, О.Г. Шпикуляк, Й. Шумпетер та інші. Незважаючи на величезну кількість публікацій, деякі аспекти інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності залишаються недопрацьованими, що обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти удосконалення процесу підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Мета дипломної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних основ ефективності заходів з підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- проаналізувати теоретико-методичні засади інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств;
- оцінити техніко-економічні та фінансові показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Аграрне підприємство «Придніпровське»;
- розробити проект щодо підвищення якості продукції аграрного підприємства та розрахувати його ефективність;
- запропонувати конкретні напрями підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності в сучасному бізнес-середовищі. Інформаційну основу дипломної роботи становлять законодавчі акти, нормативна звітність, за допомогою якої регулюється діяльність підприємств в Україні; офіційні дані Державного комітету статистики Дніпропетровської області; фінансово-економічна інформація, дані бухгалтерського обліку, статистична звітність ТОВ АП «Придніпровське».

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи дослідження: аналізу й синтезу; індукції та дедукції, спостереження, монографічний; статистичний; розрахунково-конструктивний; економіко-статистичний. Обробку вихідних даних здійснено з допомогою використання програмного забезпечення Microsoft Excel.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних та науково-методичних положень щодо обґрунтування напрямків підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є такі:
дістали подальшого розвитку:

- категоріальний зміст поняття «інвестиції», під якими, на відміну від традиційних трактувань, варто розуміти грошові (або ж еквівалентні їм) кошти, які потенційний інвестор (тобто власник фінансових засобів), планує вкласти в проект, з метою підвищення ефективності діяльності будь-якої сфери діяльності даного проекту (з урахуванням можливих ризиків) та одержання прибутку (доходу) або ж соціального ефекту в майбутньому;

- категоріальний зміст поняття «інвестиційне забезпечення». З позиції системного підходу, «Інвестиційне забезпечення» – це комплекс різноманітних умов, ресурсів, методів, економічних механізмів і важелів, котрі забезпечують бажаний перебіг інвестиційних процесів і призводять до зміни кількісних і якісних показників діяльності підприємства у довготривалій перспективі, при його здатності протистояти негативному впливу зовнішнього середовища;

- розроблений інноваційний проект щодо підвищення якості продукції рослинництва з метою збільшення реалізаційної ціни зернових, олійних культур за рахунок збільшення частки продукції вищого класу та надання послуг з очищення продукції рослинництва аграрним підприємствам дозволить отримувати близько 4337640 грн. в рік додаткової виручки;

- запропоновано заснувати фонд інноваційного розвитку для збереження всіх витрат, призначених для реалізації інноваційної діяльності за рахунок власних коштів з метою покращення заходів з обліку інноваційних витрат в аграрному підприємстві «Придніпровське».

Керівництвом підприємства пропонується результати практичних досліджень впровадити в діяльність ТОВ АП «Придніпровське» Новомосковського району Дніпропетровської області.

Практичне значення одержаних результатів дипломного дослідження полягає в розробці конкретних напрямків і пропозицій щодо підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Апробація результатів дипломного дослідження. Основні результати і висновки наукових досліджень доповідались і отримали позитивну оцінку на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» «Організаційні напрямки впровадження інноваційних технологій» (Дніпро, ДДАЕУ, 28-29 жовтня 2021 р.).

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Дипломна робота складається з реферату, вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків та пропозицій, переліку використаних джерел. Повний обсяг дипломної роботи становить 108 сторінок. Перелік використаних джерел становить 86 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність, класифікація і структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства

Розвиток підприємств будь-якої форми власності та сфери виробництва неможливий без досягнень науки та техніки, котрі втілюються у нові винаходи, технології, продукти, товари, засоби та джерела комунікацій, новітні методи та механізми технічного, соціального, організаційного управління, новітні види послуг. Саме нові винаходи та відкриття є джерелом науково-технічного прогресу, який має на меті покращення життя людства та спрощення буденних рутинних процесів. XX-XXI століття можна сміливо вважати інноваційною добою, яка характеризується швидкими змінами в усіх сферах життя. Це період переважання наукомістких технологій, прогресу фундаментальних та прикладних наук, впровадження масштабних науково-технологічних задумів та реалізації інноваційних проектів. За даних умов джерелом розвитку сучасного суспільства та буття людини стає інноваційна діяльність, в центрі якої є інновації. Отже, саме вони стають найважливішим інструментом глобальних радикальних змін у розвитку людства та світової економічної системи в цілому.

Вперше в науковий обіг термін «інновація» ввів в XX ст. видатний австрійський науковець Йозеф Шумпетер. Вивчаючи базові поняття теорії інновацій, він досліджував дану категорію як суттєві зміни технології й управління, нові поєднання стосовно техніки та технології, використання ресурсів або ж створення нових товарів чи послуг. На думку за Й. Шумпетера, інновації – це не лише нововведення, а новітній чинник виробництва [86]. Вчений виокремив п'ять різновидів інновацій: створення невідомого для покупців нового продукту з якісно новими характеристиками; введення нового засобу виробництва, в основі якого не обов'язково повинно бути закладено нове наукове чи технічне відкриття, а може бути використаний новітній підхід до торгівельного застосування продукції; відкриття нового ринку реалізації товару, незважаючи на те, чи існував раніше даний ринок або ж ні; використання нових до нині джерел матеріалів й

напівфабрикатів, незалежно від того, чи були раніше ці джерела чи ні; застосування нових інституційних та організаційних форм.

В сучасності України та української економіки вектор розвитку на основі інновацій зазначений у Законах України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 № 433-IV [26-28]. Інновації є основою безперервних економічних змін, котрі впливають на динамічний розвиток і підвищення ефективності діяльності як окремих підприємств, так і всієї економічної системи в цілому. Саме через це суттєве значення мають теоретичні положення, котрі визначають сутність понять «інновації», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність». Від розуміння даних наукових понять залежить можливість здійснення інноваційної політики на підприємстві, реалізація системи оцінювання конкретного рівня розвитку інноваційних досліджень, вміле володіння механізмом управління інноваційними процесами не лише на підприємстві, але й в галузі [67]. Оскільки інноваційні зміни на сучасному етапі розвитку України та світу є дуже актуальними та значущими, то ці питання привертають увагу та інтерес багатьох науковців, таких як: Ю.М. Бажал, І.Т. Балабанова, І.Р. Бузька, С.В. Валдайцева, Г.С. Волобуєв, О.С. Височан, М.І. Грицаєнко, О.І. Дацій, Е.І. Крилова, О.А. Лапко, С.В. Мочерний, Л.І. Нейкова, Л.А. Омарбакиєв, О.І. Пампура, А.А. Пересада, Ю.В. Пікуш, С.Ф. Покропивний, М. Портер, Б. Санто, Н.О. Титаренко, П.С. Харів, Д.М. Черваньов, О.Г. Шпикуляк, Й. Шумпетер та інші. Незважаючи на величезну кількість публікацій, деякі аспекти інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності залишаються недопрацьованими, що обумовлює актуальність обраної теми.

Інноваційна діяльність є головною складовою виробничо-фінансової діяльності підприємства, яка направлена на оновлення та покращення його виробничих потужностей та фінансових, соціальних, організаційно-економічних відносин. Об'єктом будь-якої інноваційної діяльності є інновація. Існує безліч трактувань даного поняття, адже кожен вчений трактує дане визначення по-своєму та вкладає в нього особливий зміст. Бажал Ю.М. під інноваціями розуміє зміну

технології виробництва, що має суттєве значення та являє собою стрибок від старої функції виробництва до нової [2]. На думку Волдачек Л., інновація – це суттєві зміни в функціонуванні підприємства як цілісної системи [11]. Харів П.С. розглядає інновації як результат інноваційної діяльності, виражений у вигляді наукових, технічних або ж соціально-економічних новинок, який має бути одержаний на будь-якому етапі інноваційного процесу [81].

Проведений аналіз літературних джерел щодо інновацій дозволив встановити існування різних точок зору щодо визначення поняття «інновації» (рис. 1.1).

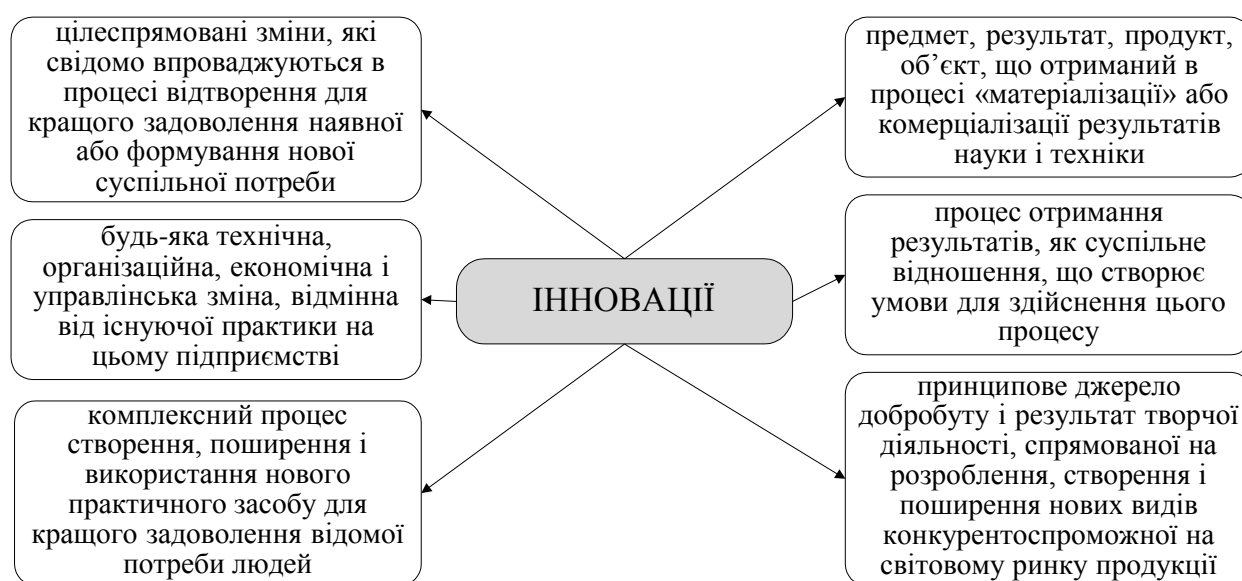

Рис. 1.1. Варіанти трактування інновацій

Отже, деякі вчені під інноваціями розуміють зміни, що направлено здійснюються в процесі відтворення для кращого задоволення існуючої або сформованої нової потреби суспільства. Або ж як «технічна, організаційна, економічна та управлінська зміна, що відрізняється від існуючої практики на даному підприємстві». Інші вчені стверджують, що інновація – це «комплексний процес виготовлення, розповсюдження та використання нового продукту для ліпшого задоволення існуючих потреб людей». Також дуже часто інновації ототожнюють з процесом створення нового технічного продукту та розповсюдження його в межах всієї економіки, а в довгостроковій перспективі вбачають в інноваціях джерело добробуту та результат творчої діяльності, котрий

направлений на розробку, створення і поширення новітніх видів конкурентоспроможної продукції, сучасних технік і технологій, застосування нових, прийнятних ринковим умовам ведення господарства організаційних форм та методів, стилів управління.

Отже, узагальнюючи всі точки зору щодо сутності інновацій та підводячи підсумки, виділимо наступні їх особливості: інновація є бажаною, необхідною зміною, що приносить користь порівняно з попереднім станом будь-якого об'єкту, предмету, процесу; дана зміна має бути практичною та приносити позитивний результат; ці зміни можуть стосуватись будь-яких виробів, технологій, організацій виробництва, менеджменту тощо; інновації є найважливішим джерелом втілення цілей розвитку суб'єкта, в результаті чого підвищується ефективність його діяльності.

На нашу думку, враховуючи всі визначення щодо трактування змісту категорії «інновація», їх всі можна умовно розподілити на три великі групи, в яких інновації будуть розглядатись як:

- 1) результат певного винаходу;
- 2) процес змін характеристик чи властивостей;
- 3) засіб для реалізації нових можливостей.

Проте, інноваційний розвиток підприємств неможливий без інвестиційної підтримки. Саме інноваційна направленість інвестицій у сучасній економіці є тим максимально потужним фактором економічного зростання, котрий є детермінантою для стабільної, гнучкої, злагоджено працюючої системи інвестування та пов'язаних з нею механізмами. Поняття «інвестиція» є первинною поняттям, базою побудови ієрархії інших понять, що віддзеркалюють відтворення основного та оборотного капіталів. Термін «інвестиція» є похідним від латинського слова «invest» та означає «вкладати».

Деякі вчені сприймають під інвестиціями будь-яке вкладення грошей, котре може бути не пов'язане із досягненням суб'єктами інвестування конкретних цілей. Ряд науковців існуючі визначення щодо трактування інвестицій пов'язують лише з приростом капіталу або ж з одержанням поточного доходу, хоча інвестиції за своєю

суттю, можуть мати на меті не тільки економічні, але й позаекономічні цілі вкладення капіталу. Також часто «інвестиції» вважають синонімом категорії «капітальні вкладення», проте інвестиції можуть здійснюватися не лише в приріст обігових активів, але й в різні фінансові інструменти та деякі види нематеріальних активів. Тобто, капітальні вкладення є одним із видів інвестицій, а не їх визначенням. На думку Волчанської Л.В., під інвестиціями можна вважати засоби, що направляються на відтворення або збільшення капіталу з метою одержання прибутку в майбутньому [12]. Гобрей М.В. вважає, що під інвестиціями потрібно розуміти ті економічні ресурси, що спрямовуються на збільшення як реального капіталу суспільства, так й інвестиції в «людський капітал», які на сучасному етапі набувають усе більшого значення [17]. Під інвестиціями, Перар Ж., розуміє додаткові вкладання до вже наявних коштів, тобто це вкладення, які направлені на розширення бізнесу або створення умов для підвищення ефективності його функціонування[59]. Титаренко Н.О., вважає що інвестиції можна вважати всі існуючі види активів, що вкладаються в господарську діяльність з ціллю одержання прибутку [71].

Характеризуючи інвестиції, ніхто з авторів не звернув увагу на головну ознаку інвестицій – їх ризиковість. Відсутність даної ознаки в визначенні є значним недоліком, адже лише в зазначених випадках термін «інвестиції» є неповним, бо втрачається його природне значення. Ризик завжди існує через те, що при здійсненні будь-якої інвестиційної програми існує можливість її відхилення від наміченої цілі інвестування. Цьому причинами може стати наявність великої кількості економічних дестабілізуючих факторів, які в комплексі і формують ризик. В економіці існує такий термін, як «інвестиційний ризик», під яким розуміють можливість настання подій, що здійснюють певні наслідки, в тому числі і негативні: втрати інвестиційного доходу; недотримання цілі інвестування; втрата інвестованих коштів тощо. Саме тому на нашу думку, інвестиції – це грошові (або ж еквівалентні їм) кошти, які потенційний інвестор (тобто власник фінансових засобів), бажає вкласти в проект, з ціллю збільшення ефективності діяльності будь-якої сфери

діяльності даного проекту (з врахуванням існуючих ризиків) та одержання прибутку (доходу) або ж соціального ефекту в майбутньому [13].

Поряд з терміном «інвестиції» часто використовують таке поняття як «інвестиційне забезпечення», яке є достатньо багатограним, але єдине визначення щодо його трактування на даний час відсутнє. О.Ю. Шилова, під інвестиційним забезпеченням підприємства розуміє підсистему, яка призначена для покриття всіх витрат виробничого характеру та накопичення з ціллю збільшення обсягів виробництва та збуту продукції, ресурси підсистеми формуються з додержанням принципів оптимальності, довгостроковості, альтернативності [84]. На думку Я.А. Шевцової, «інвестиційне забезпечення» – це система заходів щодо концентрації та вкладенні інвестицій та вибору оптимальних методів управління у сфері вкладення фінансів [83]. Під інвестиційним забезпеченням, В.О. Герасіна, вважає таку систему, котра включає матеріальні, фінансові, інформаційні й інші ресурси, які стимулюють одержання прибутку або соціального ефекту [16]. За визначенням С.В. Параконного, під інвестиційним забезпеченням варто розуміти всі види приватних та інтелектуальних цінностей, котрі інвестуються в підприємницьку діяльність, в підсумку чого формується дохід або одержується соціальний ефект [58]. О.О. Колесник зазначає, що інвестиційне забезпечення – це множина ресурсів та заходів, що є потрібними для реалізації інвестиційного процесу [36]. На думку М.Ю. Коденської, інвестиційне забезпечення – це організаційно умови та економічні відносини, які виникають під час руху фінансів, вкладених в капітал з ціллю створення, накопичення та використання інвестиційних ресурсів задля розвитку виробництва [35]. Проаналізувавши думки вчених щодо категорії «інвестиційне забезпечення», ми сформулювали власне визначення: «Інвестиційне забезпечення – це комплекс різноманітних умов, ресурсів, методів, економічних механізмів і важелів, котрі забезпечують бажаний перебіг інвестиційних процесів і призводять до зміни кількісних і якісних показників діяльності підприємства у довготривалій перспективі, при його здатності протистояти негативному впливу зовнішнього середовища».

Головною метою інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності

підприємств є формування його ефективної господарської діяльності в будь-якій сфері економіки на новій методологічній, організаційній, технологічній основі для забезпечення конкурентоспроможності розвитку та закріплення позицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства – це система, котра вмістить в собі наступні елементи:

1. Суб'єкти інвестування, до яких включають всіх суб'єктів господарювання, які зацікавлені в інвестуванні засобів у інноваційну діяльність для одержання конкретного ефекту: урядові інституції (міністерства і відомства), індивідуальні інвестори (приватні особи), корпоративні інвестори (наукові установи, інноваційно активні підприємства, суб'єкти інноваційної інфраструктури, спеціалізовані інноваційні фонди), різноманітні за своєю формою фінансово-кредитні установи (банки, інвестиційні компанії, страхові компанії, лізингові компанії, недержавні пенсійні фонди та ін.), іноземні інвестори та венчурні фонди;

2. Об'єкти інвестування – це всі сфери, програми, проекти, в які мають вкладатись кошти задля підвищення ефективності їх функціонування. До них належать: інноваційні програми та проекти; певні стадії інноваційного процесу; нові навички та продукти розумової діяльності; обладнання для виробництва та виробничих процесів; структура виробництва та підприємництва; організаційно-технічні рішення щодо виробничих, адміністративних, комерційних питань, що значно покращують структуру та якість виробництва та/або соціальної сфери; різноманітні суб'єкти інноваційної діяльності, певні напрямки інноваційної діяльності) [25];

3. Джерела фінансування інноваційної діяльності, основні з яких внутрішні та зовнішні, проте існують й інші класифікації;

4. Форми інвестування інноваційної діяльності, котрі можуть визначатись за різними або ж кількома критеріями (джерела фінансування; суб'єкти інвестування; об'єкти інвестування та/або його спрямованість – одержання прибутку або ж досягнення іншого соціально-економічного ефекту). Виділяють наступні форми інвестування: державне (комунальне) інвестування (реалізується органами

державної влади чи органами місцевого самоврядування за рахунок коштів бюджету та інших коштів відповідно чинного законодавства); комерційне інвестування (здійснюють різноманітні суб'єкти господарювання за рахунок власних або позичкових коштів з ціллю розвитку підприємницької бази); соціальне інвестування (здійснюють органи державної влади в об'єкти соціальної інфраструктури та інших невиробничих сфер); іноземне інвестування (як правило, здійснюють іноземні юридичні або фізичні особи і також інші країни); спільне інвестування (реалізують суб'єкти України разом з іншими іноземними юридичними або ж фізичними особами) [18].

Сутність системи інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності можна розглянути через дослідження основних підходів до його складових, таких як «система», «інвестиційне забезпечення», «інноваційна діяльність». Основні положення узагальнено на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2. Схема формування визначення терміну «система інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств»

Для того, щоб система інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності була адаптивною до сучасних вимог ринкової економіки, вона повинна будуватись

на наступних принципах:

- 1) погодження системи інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності із завданням найшвидшого та ефективного досягнення наміченої цілі;
- 2) наукова обґрунтованість та оптимальність інвестиційних рішень;
- 3) чітке розподілення джерел інвестиційних ресурсів;
- 4) концентрація та перерозподіл інвестиційних ресурсів між певними напрямками інноваційної діяльності та конкретними етапами реалізації інноваційного процесу;
- 5) Системність, що являє собою тобто можливість захвату широкого спектру науково-технічних, організаційних, економічних і соціальних інновацій, ефективно перерозподіляючи інвестиційні потоки між ними, що зумовлює єдність стадій і етапів інноваційних процесів, усіх сфер і напрямків інноваційної діяльності;
- 6) адаптивність та гнучкість під якими розуміється повсякчасна направленість всієї системи та її окремих елементів за умови значних динамічних змін зовнішнього середовища для одержання максимальної ефективності [5].

Використання зазначених принципів у практиці інвестування інноваційної діяльності українських підприємств дозволить їм безпосередньо утримувати та значно підвищувати конкурентні переваги при реалізації цього роду діяльності, що призведе до потреби залучення великої кількості інвестиційних ресурсів у інноваційну діяльність підприємств із можливих альтернативних джерел фінансування.

1.2. Види, форми та джерела інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств

В економічних літературних джерелах широко обговорюються питання, котрі стосуються інвестування. Адже саме завдяки залученню інвестицій у здійснення інноваційних проектів можна одержати нові економічні результати, які було б неможливо отримати за звичайного інвестування (при переході виробництва на вищі технологічні уклади, формування інтелектуальних активів, швидке збільшення

вартості бізнесу, оволодіння новими ринками збуту тощо). Найбільш широкий огляд інвестиційної діяльності здійснив Бланк І. О., розробивши власну класифікацію [3]. В ній науковець виділив п'ять основних ознак, за якими класифікував інвестицій:

1. За об'єктами інвестування коштів виокремлюють реальні й фінансові інвестиції. Під реальними інвестиціями варто розуміти інвестування грошових засобів у придбання будинків, складів, споруд, технічних приміщень і інших об'єктів нерухомості, або ж вкладення грошових коштів у нематеріальні активи, котрі підлягають амортизації. Фінансові інвестиції – це вкладення грошових засобів у фінансові інструменти.

2. За характером участі в інвестиційному процесі виділяють прямі і непрямі інвестиції. Прямі інвестиції реалізують без фінансових посередників прямо в фонди виробництва з метою одержання прибутку та участі в управлінні підприємством. Прямі інвестиції здійснюють інвестори, котрі вже раніше здійснювали інвестування, та мають достатньо інформації про об'єкт інвестування, можуть професійно оцінити ризик вкладення коштів та очікувану норму прибутку інвестицій. Непрямі інвестиції, або ж як їх ще називають «портфельні», частіше за все здійснюються пасивними інвесторами, котрі бажать отримати невелику частину компанії і відповідно невеликий, але гарантований прибуток. Дане інвестування реалізується тільки за допомогою посередників, оскільки не всі власники коштів мають достатній професіоналізм для вірного й ефективного вибору об'єктів інвестування коштів [17].

3. За періодом інвестування виділяють короткострокові, середньострокові і довгострокові інвестиції. Короткострокові інвестиції – це вкладення капіталу на не більш як один рік; середньострокові – термін вкладення до трьох років; довгострокові – понад три роки. За своєю суттю інвестиції є довгостроковим вкладенням грошових засобів, проте, через негативні умови інвестиційного клімату, значні темпи інфляції, інвестори здійснюють вклади лише в короткострокові або ж середньострокові інвестиції.

4. За формами власності джерел інвестування поділяють приватні, державні, іноземні та спільні інвестиції. Приватні інвестиції – це інвестування

коштів підприємствами недержавної форми власності та громадянами країни. Під державними інвестиціями розуміють вкладення грошових коштів, що здійснюються владою за рахунок бюджетних і позикових коштів. Інвестиції, що здійснюються іноземними громадянами та країнами називаються іноземними. Спільні інвестиції – це вкладення коштів, що здійснюються як суб'єктами даної країни, так і іноземних країн.

5. За регіональною ознакою можна виокремити інвестиції, що здійснюються всередині країни та за кордоном. Під інвестиціями всередині країни розуміють інвестування коштів у межах території даної країни. Під інвестиціями за кордоном варто розглядати інвестування коштів в об'єкти, що розміщені поза межами територіальних кордонів даної країни.

На нашу думку, до даної класифікації варто включити інвестиції за наступними класифікаційними ознаками:

6. За сумісництвом вибору можуть бути альтернативні (коли є два чи більше інвестиційні проекти з схожими чи однаковими умовами вкладання коштів) та взаємозалежні. Взаємозалежними є інвестиції, що відрізняються умовами інвестування та напрямками здійснення інвестицій.

7. За рівнем ризику варто виділити без ризикові, низько ризикові, середньо ризикові, високо ризикові, спекулятивні інвестиції.

8. Інвестиції в залежності від диференційованої норми очікуваного прибутку можна поділити на 6 класів. До 1 класу (змушені капіталовкладення) вимоги до норми прибутку повністю відсутні. Норма прибутку до інвестицій 2 класу (збереження позицій на ринку) мають бути в межах 6%. До 3 класу (відновлення ОВФ) норма прибутку має бути в межах 12%. Норма прибутку до інвестицій 4 класу (економія виробничих витрат) –15%. До 5 класу (збільшення доходу) норма прибутку складає близько 20%. Норма прибутку до інвестицій 6 класу (ризикові капіталовкладення) – 25% [23].

Основними напрямками інвестиційної діяльності підприємства є буденне інвестування для підтримки, оновлення та заміни засобів виробництва, що використовуються, без суттєвої зміни основної діяльності; перспективне

інвестування в новітні виробничі засоби з суттєвою зміною характеру та змісту основної діяльності на основі оригінальних інвестиційних проектів. Аналіз іноземного досвіду свідчить, що інвестиції в інноваційну діяльність підприємств мають, в більшості випадків, високу окупність, не дивлячись на суттєвий ризик здійснення таких інвестицій і довгий строк їхньої окупності. Якщо брати інвестиції в наукові розробки, то вони приносять ефект не лише окремому підприємству, котре їх здійснює, але й всьому суспільству в цілому.

Суб'єктами інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності можуть бути: одиничні підприємства; промислові компанії; фінансові-промислові групи; інвестиційні та інноваційні фонди; малий інноваційний бізнес; органи державного та місцевого управління; приватні особи. Всі перераховані суб'єкти в певній формі беруть участь у відтворювальному процесі та опосередковано впливають на розвиток інноваційної діяльності. Класифікація інвесторів за основними ознаками наведена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація інвесторів за основними ознаками

Класифікаційні ознаки	Види інвесторів
За спрямованістю основної діяльності	Індивідуальний Інституціональний
За цілями інвестування	Стратегічний Портфельний
За орієнтацією на інвестиційний ефект	Потоковий інвестиційний дохід Приріст капіталу в довгостроковому періоді Позаконотомічний інвестиційний ефект
Стосовно інвестиційного ризику	Не схильний до ризику Нейтральний до ризику Схильний до ризику
За менталітетом інвестиційного поведіння	Консервативний Помірний Агресивний
За приналежності до резидентів	Вітчизняний Іноземний

Принципи організації інвестиційного забезпечення інноваційних процесів повинні бути направлені на різноманітність джерел фінансування, на адаптивність і динамічність певних елементів системи та дозволяти швидку й ефективну

реалізацію інновацій з їх наступною комерціалізацією, що забезпечує збільшення фінансової віддачі від інноваційної діяльності. Для цього варто дотримуватись двох головних умов: активізація державної інноваційної, науково-технічної та промислової політики та готовність підприємців перейти до активного інноваційного розвитку.

Ефективність інноваційної діяльності підприємства в першочергово залежить від інвестиційного забезпечення. Згідно статті 18 Закону України «Про інноваційну діяльність», джерелами інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності відповідно до є [26]: кошти Державного бюджету України; кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб; інші джерела, не заборонені законодавством України.

Дослідження свідчать, що інвестування інноваційної діяльності підприємств може, здійснюватися за рахунок різних джерел (рис. 1.3.).

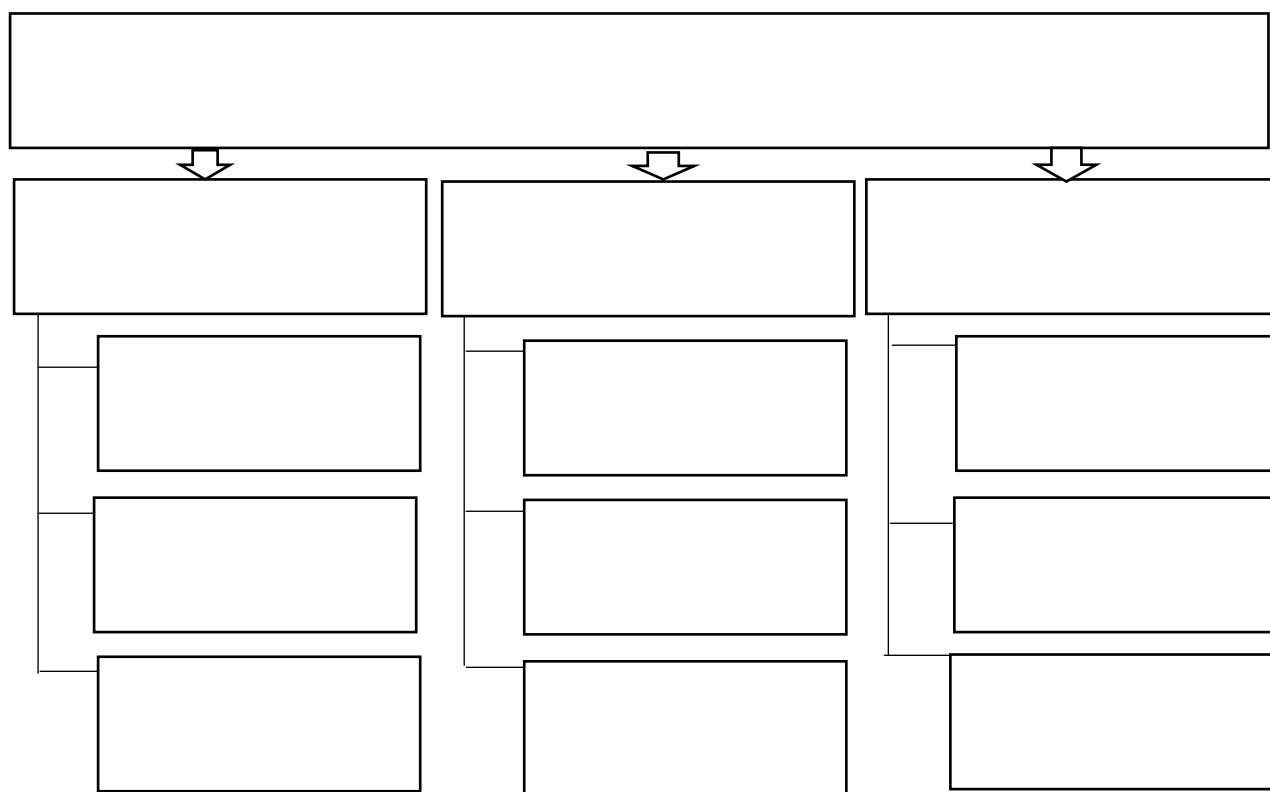

Рис.1.3. Джерела інвестування інноваційної діяльності підприємств

Головним джерелом здійснення інвестицій є власні кошти. В такому випадку здійснюється процес самофінансування: з отриманих прибутків підприємства; з амортизаційного фонду та наявних амортизаційних відрахувань; використання коштів резервного фонду для погашення короткострокових поточних збитків підприємства, запланованих на термін до виходу виробничої та збутової діяльності підприємства на планові показники обсягів випуску та продажу продукції, котрі є більшими за обсяг беззбиткового випуску продукції; фінансування з статутного фонд підприємства. Іншим джерелом фінансування є позикові кошти: кредити банків; позикові кошти, котрі отримуються від розташуванні на біржі чи позабіржовому фондових ринках облігацій, котрі спеціально випускаються; кредит від постачальників ресурсів (запасів, напівфабрикатів, сировини, комплектуючих виробів тощо) при купівлі цих ресурсів на виплату або ж з відстроченим платежем; лізинг обладнання з відтермінованим викупом його після того, як обладнання буде надане з дозволом користуватись їм протягом певного терміну на умовах оренди; кошти закордонних інвесторів. До залучених коштів належать: кошти акціонерів-засновників (пайовиків) та тих, хто купив акції попередніх додаткових емісій; кошти, отримані від розташування на фондовому ринку нових випущених акцій (або отримуються від додаткових нових пайовиків, якщо йдеться про неакціонерні; підприємства, у яких статутний фонд після перереєстрації може збільшуватись за рахунок внесків у нього від додатково прийнятих членів) [49].

Виокремлюють також інші змішані джерела фінансування, котрі містять в собі: випуск і розташування конвертованих один в одного акцій та облігацій; одержання форвардних контрактів на постачання нової продукції з суттєвим відтермінуванням постачання. Окрім цього є нетрадиційні (альтернативні) інструменти інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку, до яких варто включити: венчурні фонди, бізнес-інкубатори, бізнес-ангели, краудфандінг [74].

Венчурний капітал є особливим різновидом капіталу. Інвестори, котрі здійснюють вкладення коштів, виступають як замовники майбутніх інновацій, і якщо вони будуть успішними – як співвласники новоутвореного підприємства. Венчурні капіталовкладення є попередньою оплатою витрат виконання замовлень

Бізнес-інкубатори – це організації, які надають на певний термін, спеціально обладнані приміщення або ж інші об'єкти малим та середнім підприємцям, котрі лише починають свій розвиток, для допомоги їм досягти фінансову самостійність. Інкубатори підтримують будь-які задуми.

Бізнес-ангелами є приватні інвестори, котрі вкладають кошти в інноваційні проекти на початку становлення підприємства в обмін на повернення грошових коштів або ж долю в капіталі (лише блокуючий пакет, а не контрольний). «Ангели», на відміну від венчурних капіталістів, вкладають свої власні кошти.

Краудфандінг – це співтовариство людей, котрих об'єднують гроші для підтримки задумів, персон або ж установ. Вони взаємодіють в Інтернеті на спеціалізованих платформах або в соціальних мережах. Краудфандінг має значний потенціал, та може бути відмінною бізнес-моделлю, яка забезпечує лише реалізацію певного проекту на початкових стадіях розвитку. Кожен з альтернативних інструментів має відмінності (табл. 1.2.).

Таблиця 1.2

Порівняльний аналіз нетрадиційних джерел фінансування

Спосіб інвестування	Обмеження	Переваги	Недоліки
Венчурні фонди	обирають проекти на базі бізнес-планів	робота направлена на ризикові інвестиційні проекти	підприємство може втратити контроль над своїм проектом
Бізнес-інкубатори	лише для малого та середнього бізнесу	вкладають кошти в інтелектуальний капітал	не допомагають у пошуку прямих
Бізнес-ангели	потрібно повертати вкладення або доля в капіталі	удосконалюють існуючу бізнес-модель, аналізують перспективи проекту на ринку	несуттєве вкладення в капітал
Краудфандінг	співпрацюють в мережі Internet на спеціалізованих сайтах	внесення безповоротних, інвестицій з рекламою інноваційного товару	якщо не набрати необхідні кошти, проект не одержує вкладення, оскільки вони повертаються інвесторам

Різноманітність джерел інвестування інноваційної діяльності визначає необхідність повного дослідження можливостей вибору кожного з джерел, переваг і недоліків їхнього використання. Переваги та недоліки джерел фінансування інвестицій подані в табл. 1.3.

Таблиця 1.3.

Переваги та недоліки основних видів джерел фінансування інвестицій

Джерела фінансування інвестицій в розвиток основині засобів виробництва	
Переваги	Недоліки
1	2
Бюджетне фінансування	
1. Можливість вирішення значних за обсягами соціальних, економічних проблем. 2. Безоплатна основа. 3. Отримання значних грошових надходжень під мінімальний банківській відсоток.	1. Нераціональне використання коштів. 2. Обмежена можливість залучення капіталу внаслідок дефіциту бюджету. 3. Недосконалість впровадження державної інвестиційної політики
Фінансування за рахунок власних коштів	
1. Високий прибуток за критеріями норм прибутковості інвестиційного капіталу. 2. Висока швидкість залучення. 3. Повне збереження контролю над використанням. 4. Зниження ризиків неплатоспроможності.	1. Невеликий обсяг залучення. 2. Низький рівень зовнішнього контролю ефективності використання
Фінансування за рахунок позабюджетних коштів	
1. Використання досвіду країн з розвинутою залізничною інфраструктурою. 2. Суворий зовнішній контроль використання. 3. Можливість залучення грошових потоків під невисокий відсоток.	1. Нестабільна політична та економічна ситуація у країні. 2. Доволі високий відсоток фінансових ризиків. 3. Важка процедура знаходження донора інвестицій
Кредити банків	
1. Високий обсяг залучення. 2. Суворий зовнішній контроль використання	1. Доволі значна складність залучення й оформлення. 2. Сплата судного відсотка. 3. Значні ризики несплати відсотків. 4. Необхідно забезпечення застави
Облігаційні позики	
1. Забезпеченість фінансового доходу. 2. Залучення дешевих грошових потоків. 3. Відсутність забезпечення застави. 4. Забезпечують весь спектр потреб господарства	1. Досить обмежена кількість утримувачів облігацій. 2. Мала кількість операцій з купівлі та продажу на вторинному ринку. 3. Незабезпеченість. 4. Обмеженість попиту. 5. Низька корпоративна культура емітентів. 6. Недосконалість законодавства в цій сфері, обмеження обсягу емісії для акціонерних товариств і відсутність такого типу обмеження для підприємств інших форм власності

Кошти закордонних інвесторів	
1. Можливість залучення великого капіталу. 2. Можливість отримання прибутку для інвесторів та державних КОВВ. 3. Повне збереження контролю над управлінням	1. Нестабільна політична та економічна ситуація у країні. 2. Високий відсоток фінансових ризиків. 3. Довготривалість процесу отримання
Фінансування на основі лізингу	
1. Можливість оновлення основних фондів, з можливим наступним їх придбанням у власність. 2. Спрямування вивільнених коштів на інші потреби. 3. Право вибору об'єкта лізингу. 4. Можливість попередньо перевірити техніку та обладнання на предмет придатності. 5. Звільнення сплати податку на придбане майно. 6. Можливість застосування гнучкого порядку здійснення платежів. 7. Поступове, поетапне оновлення основних засобів без залучення позик. 8. Можливість викупити обладнання за номінальною або залишковою вартістю	1. Складна організація лізингових операцій. 2. Велика кількість учасників угоди. 3. Вища вартість у порівнянні з кредитом. 4. Моральне старіння з часом обладнання без зупинки однакових платежів за лізинговою угодою

Головними факторами, які визначають використання тих чи інших джерел вкладення в інновації, є наступні: розмір і вид підприємства, котре здійснює інновації; кредитна історія підприємства та його фінансовий стан; рівень диверсифікації діяльності підприємства; радикальність інновації; розмір і очікуваний ефект від інновації; ризикованість інновацій; міра залежності підприємства (тобто самостійне підприємство або воно засноване великою корпорацією); період часу на створення інновації. З перелічених факторів можна зробити наступний висновок: великі підприємства, які мають більші фінансові і виробничі можливості, можуть виділити засоби для вкладення в інноваційний розвиток; дрібні підприємства, які лише формуються, не мають значної кількості власних коштів, тому самофінансування для них неприйнятне; якщо підприємство кредитоспроможне (обумовлено фінансовим станом позичальника, майновим забезпеченням, яке надане кредиторам і хорошою «кредитною історією», тобто вчасним погашенням кредитів, які бралися) підприємство може покладатись на довіру вкладників та на доступ до позикових і залучених джерел інвестування; якщо ж для успішної реалізації проекту ключовим є швидкість залучення інвестицій, то в доцільніше використовувати кредит; якщо підприємство спеціалізується на

виконанні досліджень та розробок, то в цьому випадку діяльність може забезпечуватись коштами венчурних інвесторів; при венчурному фінансуванні передбачається інвестування інновацій як за рахунок придбання акцій (паїв), так і за рахунок кредитування підприємств; велике диверсифіковане підприємство здатне одержувати інвестиції в інновації з різних джерел [39].

Отже, інноваційна діяльність будь-якого підприємства характеризується значною мірою невизначеності та ризику, тому важливо використовувати різноманітні джерела інвестування для досягнення їхньої адаптивності вимогам ринку. Кожне джерело має багато переваг і недоліків, тому при схваленні рішень щодо їх вибору варто ретельно зважувати «за» та «проти». Підприємницьким суб'єктам варто свідомо ставитись до вибору інвестора, оскільки саме від цього буде залежати не тільки можливість здійснення інноваційного проекту з гарними результатами, а й перспективи його подальшого функціонування та розвитку [14].

1.3. Методика дослідження ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності

Інновації – головний двигун прогресу, оскільки саме вони дають можливість підприємству, з однієї сторони, одержати конкурентні переваги та покращити свою конкурентну позицію на ринку, фінансове становище, підвищити виробничі потужності та потенціал персоналу, а з іншої – потребують значних фінансових ресурсів. Без вчасного, стабільного, економічно обґрунтованого інвестиційного забезпечення здійснення інноваційної діяльності є неможливим. Проте, для того, щоб інноваційна діяльність була максимально ефективною, потрібно своєчасно та комплексно досліджувати показники ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Мета дослідження полягає в виборі найбільш ефективних напрямків інноваційної діяльності, програм і проектів підприємства. Головними завданнями для проведення оцінки є: визначити чи відповідає фінансове становище фірми його

ключовим параметрам стосовно інноваційного розвитку; дослідити можливості до інноваційного розвитку; охарактеризувати, проаналізувати та обрати інноваційні проекти; оцінити досліджувані показники інноваційної діяльності; виявити можливі невикористані резерви підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності; дослідити результати впливу інноваційних рішень на фінансові показники діяльності підприємства.

Щоб оцінити інноваційну діяльність підприємства варто використовувати різноманітні джерела інформації: дані спеціальних досліджень, щорічні статистичні дані Державної служби статистики України, дані з звітів підприємств тощо.

Комплексну оцінку ефективності інноваційної діяльності підприємства варто здійснювати за схемою, наведеною на рис. 1.4.

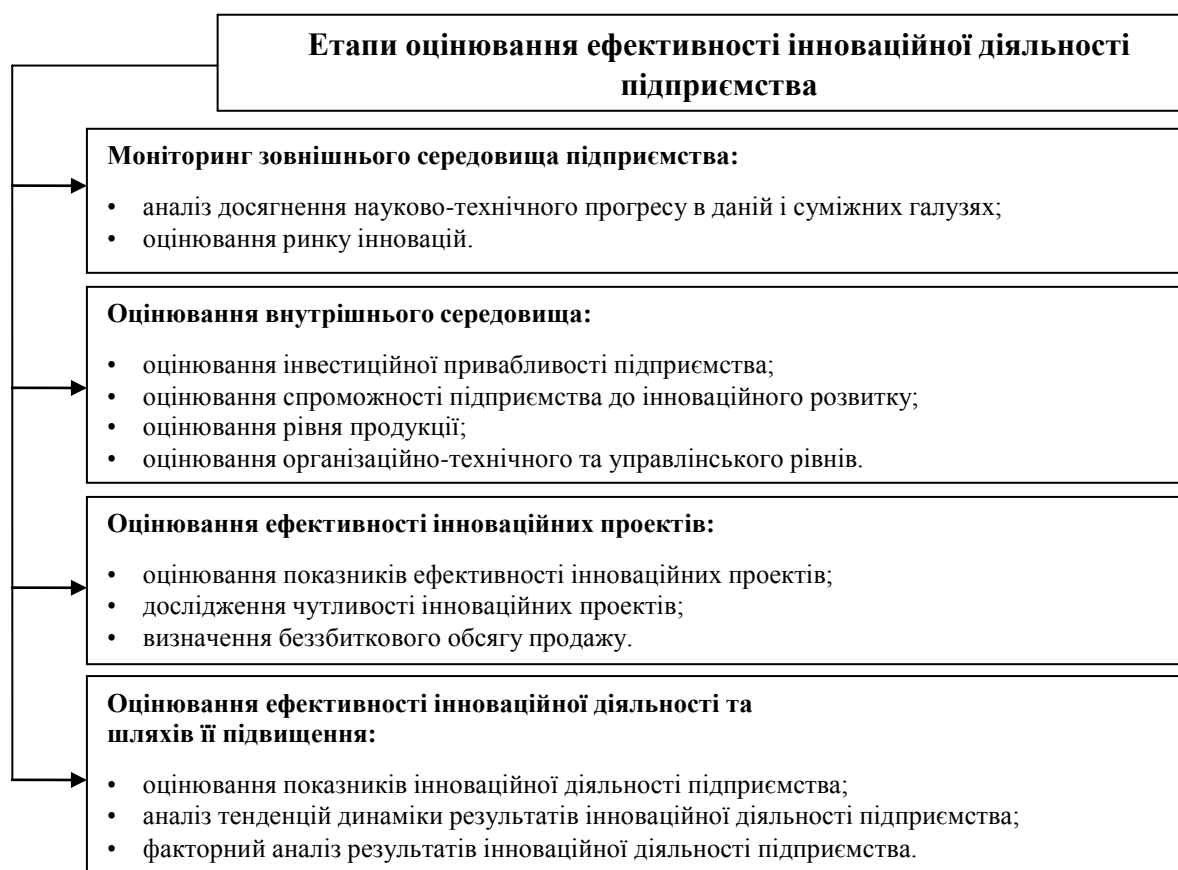

Рис. 1.4. Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства

Для оцінювання ефективності інноваційних рішень використовують довготермінові критерії, які передбачають визначення тенденцій зміни показників, які характеризують результати введення інновацій у довготерміновому періоді на основі використання математичних методів і моделей прогнозування. Дослідження

ефективності інноваційної діяльності протягом короткострокового періоду спрямоване на оцінку ефективності господарської діяльності підприємства. Оцінювання здійснюється з врахуванням всіх чинників, які впливають на результати інноваційної діяльності. Оцінити ці чинники можливо з використанням інтегрованого підходу на базі врахування різноманітних напрямів діяльності підприємства, в тому числі інноваційного розвитку, бізнес-процесів, маркетингу, фінансів (табл. 1.4.).

Таблиця 1.4.

Критерії оцінювання ефективності інноваційних рішень

Підходи до оцінювання ефективності інвестиційно-інноваційних рішень	Завдання	Показники
<i>Короткотермінові критерії ефективності інноваційних рішень</i>		
Оцінювання ефективності діяльності.	Оцінити ефективність внутрішніх ресурсів для впровадження інновацій.	Продуктивність діяльності; ефективність; якість; гнучкість; задоволеність.
<i>Середньотермінові критерії ефективності інноваційних рішень</i>		
Оцінювання ефективності інноваційних проектів.	Вибрати альтернативи інноваційним рішенням та обґрунтувати їхню ефективність.	NPV – чиста теперішня вартість; PI – індекс дохідності; IRR – внутрішня ставка доходу; PP – термін окупності.
Оцінювання ефективності інноваційних рішень на основі бенчмаркінгу.	Оцінити ефективність інноваційних рішень на основі порівняння з конкурентами чи аналогами.	Конкурентоспроможність інноваційних рішень; критерій відповідності сегментів ринку можливостям реалізації потенціалу підприємства при роботі на них; критерій ризиковості інноваційних рішень.
<i>Довготермінові критерії ефективності інноваційних рішень</i>		
Оцінювання ефективності інноваційного розвитку на основі прогнозування.	Оцінити ефективність інноваційних рішень на основі визначення тенденцій зміни показників їхнього	Прогнозування результатів реалізації інноваційних рішень; прогнозування змін та впливу чинників, що впливають на ефективність реалізації інвестиційно-інноваційних рішень.

Не дивлячись на деякі недоліки використання комплексу показників для оцінки інноваційної діяльності підприємств, варто виокремити наступні моменти концепції:

- стратегічні карти сполучають кількісні й якісні показники оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства, котрі доповнюють інформацію з джерел фінансової інформації та зменшують ризик підприємств в напрямку до досягнення короткострокових і довгострокових цілей;

- разом із підсумковими показниками для оцінки результатів діяльності, використовую показники, які відображають ступінь використання ресурсів для реалізації інноваційної діяльності підприємства;

- до уваги беруть наступні періоди розвитку підприємства: минулий, поточний та майбутній, котрі направляють старання підприємства не лише на покращення фінансового стану, а й на одержання результату в майбутньому;

- розподіл основних показників діяльності та доведення їх до найнижчих ланок управління. Це дасть змогу посилити контроль за виконанням та врахує чинник децентралізації управління як важливий напрямок збільшення ефективності управління підприємством;

- виокремлюють головні аспекти діяльності підприємства, котрі формують конкурентні переваги, потрібні для досягнення успіху в майбутньому [47].

Класифікація показники ефективності, що віддзеркалюють цикл підприємства «вхід – процес – вихід», зображені на рис. 1.5.

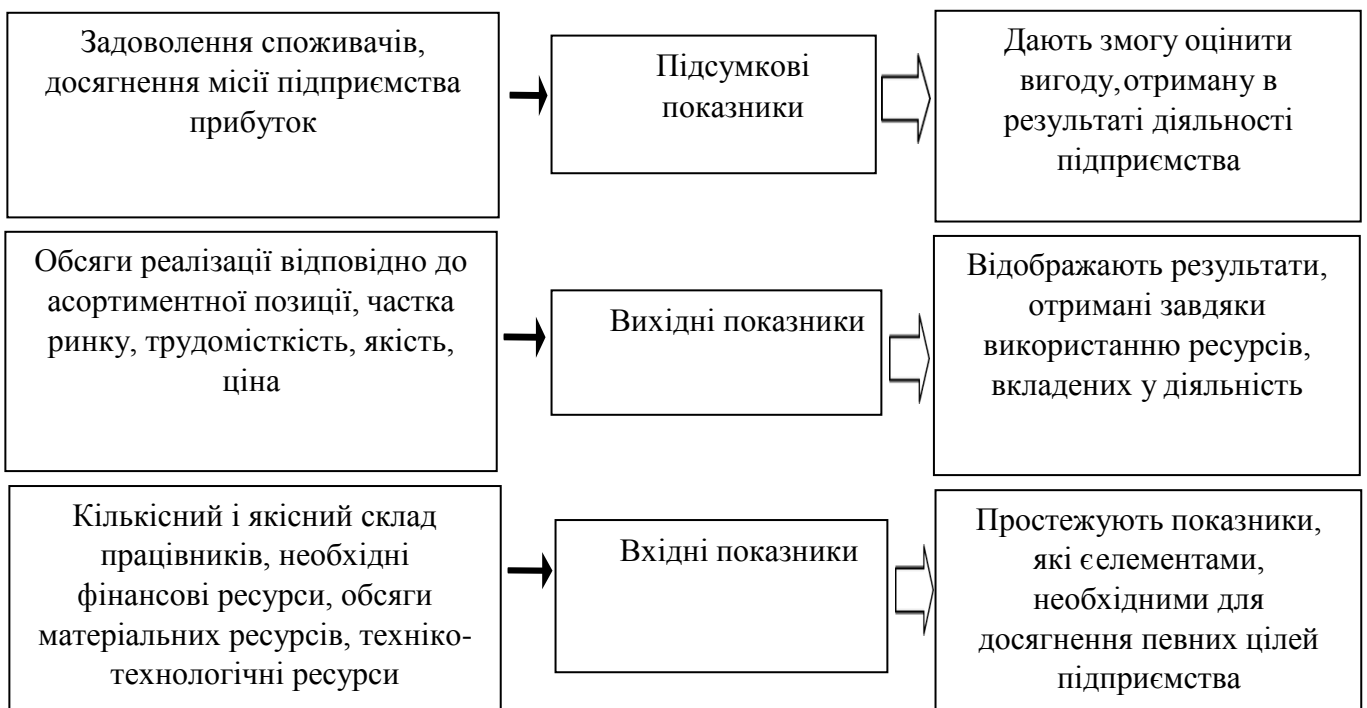

Рис. 1.5. Види показників ефективності

Оцінка економічної ефективності інвестиційної пропозиції інноваційного проекту здійснюється за наступними показниками (табл. 1.5. та 1.5.): чиста приведена вартість; внутрішня норма дохідності; дисконтований період окупності; індекс прибутковості.

Таблиця 1.5

Показники ефективності інвестиційного забезпечення реалізації проекту

Показник	Формула розрахунку
Чиста приведена вартість (NPV)	$NPV = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+r)^k} - \sum_{k=1}^n \frac{I_k}{(1+r)^k}$ <p>де n – термін реалізації проекту; CF_k – чистий вхідний потік коштів (доходи) у k-му році; r – ставка дисконту; I_k – інвестиційні витрати у k-му році; k – порядковий номер року від початку реалізації проекту.</p>
Внутрішня норма дохідності (IRR)	<p><i>IRR</i> - таке значення ставки дисконтування, при якому сума дисконтованих інвестиційних витрат дорівнює сумі дисконтованих чистих вхідних потоків коштів (доходів), або значення показника дисконту, при якому NPV проекту дорівнює нулю.</p> $IRR = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+IRR)^k} - \sum_{k=1}^n \frac{I_k}{(1+IRR)^k} = 0$ <p>На практиці визначення IRR розраховується за такою формулою: $IRR = A + a(B - A) / (a - b)$, де A – величина ставки дисконту, при якій NPV позитивна; B – величина ставки дисконту, при якій NPV негативна; a – величина позитивної NPV при величині ставки дисконту A; b – величина негативної NPV при величині ставки дисконту B.</p>
Дисконтований період окупності (DPP)	<p><i>DPP</i> розраховується як строк до моменту виконання цієї рівності.</p> $DPP = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+IRR)^k} = \sum_{k=1}^n \frac{I_k}{(1+IRR)^k}$
Індекс прибутковості (PI)	<p><i>PI</i> – це частка від поділу суми дисконтованих чистих вхідних потоків коштів (доходів) за період реалізації проекту на суму дисконтованих інвестиційних витрат, необхідних для реалізації цього проекту.</p> $PI = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+IRR)^k} / \sum_{k=1}^n \frac{I_k}{(1+IRR)^k}$

Кожен з перелічених методів має свої переваги та недоліки, а також сферу, коли доцільно використовувати той чи інший метод (таблиця 1.8.). Наприклад, розрахунок чистої приведеної вартості та внутрішньої норми дохідності мають однакову сферу

застосування, тоді як інші показники доцільно використовувати при других ситуаціях.

Таблиця 1.8

Порівняльна характеристика обраних методів обрахунку економічної ефективності проектів

Переваги методу	Недоліки методу	Сфера застосування
Метод чистої приведеної вартості		
Метод орієнтований на досягнення головної мети фінансового менеджменту – збільшення надбання акціонерів.	Метод не об'єктивно відображає вплив зміни вартості нерухомості та сировини на чисту поточну вартість проекту. Використання методу ускладнюється труднощами прогнозування ставки дисконтування.	При схваленні або відмови від єдиного проекту, а також при виборі між декількома проектами застосовується даний метод, рівноцінний методу внутрішньої ставки рентабельності. Застосовується при аналізі проектів з нерівномірними грошовими потоками.
Метод внутрішньої норми дохідності		
Достовірність розрахунків дозволяє оцінити прибутковість проекту	Метод не вирішує проблему множинності внутрішньої ставки рентабельності.	Доцільно використовувати при виборі конкретного проекту з декількох варіантів або ж при дослідженні інноваційних проектів з нерівномірними грошовими потоками.
Метод дисконтованого періоду окупності		
Враховується концепція грошових потоків і можливість реінвестування доходів	Метод не враховує грошові надходження після закінчення терміну окупності проекту	Метод застосовуються для швидкої відбору проектів, а також в умовах інфляції, політичної нестабільності або при дефіциті ліквідних коштів: ці обставини орієнтують підприємство на отримання максимальних доходів у найкоротші терміни
Метод індексу прибутковості		
Простота розрахунків дозволяє легко оцінити прибутковість проекту	Не враховуються доходи від ліквідації старих активів, можливість реінвестування отриманих доходів. Метод не дозволяє вибрати проект з однаковими нормами прибутку, але різними інвестиційними витрати	Використовується під час прийняття рішення про доцільність подальшого аналізу або відмови від проекту на ранній стадії

Залежно від виду діяльності підприємства, здійснення інноваційного проекту

можливе двома напрямками [44] :

1. Здійснення проекту підприємством, котре виробляє різноманітну продукцію. Баланс підприємства віддзеркалює структуру й вартість власних і позикових коштів підприємства, виражену в середньозваженій вартості капіталу. NPV проекту = NPV підприємства із проектом - NPV підприємства без проекту.

Розрахунки потоків для оцінки чистої приведеної вартості можуть проводитися:

а) не враховуючи джерела додаткового фінансування, котрі будуть необхідні для реалізації проекту: розраховують вільний грошовий потік, враховуючи повернення одержаних минулих позик і відсотків за ними; ставкою дисконтування виступає середньозважена вартість активів підприємства (оскільки реалізація проекту не повинна призводити до збільшення вартості капіталу підприємства). Чиста приведена вартість, що розраховується, за своїм змістом віддзеркалює оцінку ринкової вартості діяльності підприємства (з проектом і без нього), проведену з використанням підходу, який є заснованим на прогнозуванні витрат і прибутків.

б) з врахуванням додаткових джерел фінансування, без яких проект не може бути реалізований: до вільного грошового потоку додають отримані підприємством у прогнозований період додаткові власні та позикові джерела фінансів, і віднімають повернення позикових коштів і плату за їхнє використання. Цей потік віддзеркалюватиме грошовий потік, котрий зостанеться в розпорядженні акціонерів; ставка дисконтування має бути не нижчою за одержаний рівень рентабельності капіталу підприємства. Чиста приведена вартість, яка розраховується, віддзеркалює ринкову вартість акціонерного капіталу підприємства.

2. Здійснення проекту за схемою проектного фінансування зі створенням спеціальної проектною компанії *Special Purpose Vehicle (SPV)*, засновниками котрої можуть бути різноманітні підприємства, які зацікавлені в проекті:

а) розрахунки на етапі утворення проектною компанії.

Без врахування джерел фінансування: початковий баланс нульовий; вільний грошовий потік; ставка дисконтування та й сама, що при розрахунку ефективності проекту в цілому. Чиста приведена вартість, яку розраховують, віддзеркалює

вартість проекту.

З врахуванням джерел фінансування: початковий баланс нульовий; залишковий грошовий потік; ставка дисконтування не нижча за отриманий рівень рентабельності власного капіталу підприємств тієї ж самої галузі. Чиста приведена вартість, яку розраховують, віддзеркалює вартість акціонерного капіталу проектного підприємства.

б) проект «Т» років здійснюється проектним підприємством (на час здійснення розрахунків баланс проектного підприємства відображає його активи та пасиви і включає особливості всіх джерел фінансування, що були використані за «Т» років) [76].

Без врахування джерел додаткового фінансування: грошовий потік не включає надходження й повернення додаткових позик та вартість вільного грошового потоку; ставкою дисконтування є середньозважена вартість капіталу підприємства. Розрахунок чистої приведеної вартості віддзеркалює вартість бізнесу проектного підприємства без обліку додаткового фінансування.

З врахуванням джерел додаткового фінансування: грошовий потік включає надходження й повернення позик, що були на час «Т» і додаткових позик і їхній залишковий грошовий потік; ставка дисконтування не нижча за одержаний рівень рентабельності власного капіталу галузі. Розрахунок чистої приведеної вартості віддзеркалює вартість акціонерного капіталу проектного підприємства з урахуванням додаткового фінансування [33].

Якщо ж в проекті бере участь кредитор, то основна увага звертається на доцільність кредитування банком підприємства, котре здійснює проект. При цьому розраховується позитивна величина чистої приведеної вартості потоку, в якому відтоками є кошти, що надаються банком за кредитом, а притоками – повернення

$$NPV_{\text{кредитора}} = \sum_{t=1}^T \frac{K_t + \%t}{(1+i)^t} - \sum \frac{K_{vt}}{(1+i)^t} ,$$

кредитних коштів разом з відсотками.

де K_t – кредитні ресурси, котрі повертаються та відсотки ($\%t$), K_{vt} – видані в період часу t кредитні кошти, i – ставка дисконтування, що дорівнює максимальній

прибутковості варіативних для банку фінансових інструментів з тим же рівнем ризику.

Отже, оцінювання ефективності інвестування інноваційної діяльності підприємства обов'язково повинно базуватись на загальноприйнятих показниках інноваційного проекту, а також є необхідним побудова сценарію здійснення рішень.

Висновки до розділу 1

1. Інноваційна діяльність є головною складовою виробничо-фінансової діяльності підприємства, яка направлена на оновлення й покращення його виробничих потужностей та фінансових, соціальних, організаційно-економічних відносин. Об'єктом будь-якої інноваційної діяльності є інновація. Інновація – це завершений результат творчої праці дослідника, котрий втілений у вигляді певного продукту, товару, послуги та базується на отриманих нових знаннях, відкриттях чи винаходах і головною метою якого, є підвищення конкурентоспроможності галузі, в якій він винайдений.

2. Особливості інновацій: інновація є бажаною, необхідною та корисною зміною в попередньому стані будь-якого об'єкту, предмету, процесу; ця зміна повинна мати практичне застосування та приносити позитивний результат; ці зміни можуть стосуватись будь-яких виробів, технологій, організацій виробництва, менеджменту тощо; інновації є найважливішим джерелом втілення цілей розвитку суб'єкта, в результаті чого підвищується ефективність його діяльності.

3. Інноваційний розвиток підприємств неможливий без інвестиційної підтримки. Саме інноваційна направленість інвестицій у сучасній економіці є тим максимально потужним фактором економічного зростання, котрий є детермінантою для стабільної, гнучкої, злагоджено працюючої системи інвестування та пов'язаних з нею механізмів. Інвестиції – це грошові (або ж еквівалентні їм) кошти, які потенційний інвестор (тобто власник фінансових засобів), планує вкласти в проект, з метою підвищення ефективності діяльності будь-якої сфери діяльності даного проекту (з урахуванням можливих ризиків) та одержання прибутку (доходу) або ж

соціального ефекту в майбутньому.

4. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства – це система, котра вмістить в собі наступні елементи: суб'єкти інвестування; об'єкти інвестування; джерела фінансування інноваційної діяльності, основні з яких внутрішні та зовнішні; форми інвестування інноваційної діяльності. Основними напрямками інвестиційної діяльності підприємства є буденне інвестування для підтримки, оновлення та заміни засобів виробництва, що використовуються, без суттєвої зміни основної діяльності; перспективне інвестування в новітні виробничі засоби з суттєвою зміною характеру та змісту основної діяльності на основі оригінальних інвестиційних проектів.

5. Для розрахунку ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності використовуються наступні ключові показники: чиста приведена вартість (NPV); внутрішня норма дохідності (IRR); дисконтований період окупності (DPP); індекс прибутковості (PI). Кожен з перелічених показників має свої переваги та недоліки, а також сферу, в якій є доцільним застосування того чи іншого показника.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ І ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГРАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ПРИДНІПРОВСЬКЕ»

2.1. Сучасний стан та характеристика ТОВ АП «Придніпровське»

Аграрне підприємство «Придніпровське» – це багатопрофільне сільськогосподарське підприємство, котре було засновано в 2017 р. в с. Голубівка Новомосковського району Дніпропетровської області. Відстань до райцентру – 30 км, відстань до м. Дніпропетровська – 60 км. Сполучення автомобільне. Засновники: ТНА КОРПОРЕЙТ СОЛЮШНЗ ЛЛС (TNA CORPORATE SOLUTIONS LLC), ПАЦЦА НІКОЛАС ЕНТОНІ. Кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи є Бахматюк Олег Романович. Розмір статутного капіталу 10000 грн. Директор – Биков Олександр Миколайович. Юридична адреса: 51230, Україна, 51230, Дніпропетровська область, Новомосковський район, село Голубівка, вулиця Лесі Українки, будинок 10.

Основна діяльність фірми – це вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (КВЕД 01.11). Окрім цього, підприємство займається вирощуванням зерняткових і кісточкових фруктів; розведенням великої рогатої худоби молочних порід; розведенням іншої великої рогатої худоби та буйволів; розведенням овець і кіз; розведенням свиней; змішаним сільським господарством; допоміжною діяльністю у рослинництві; допоміжною діяльністю у тваринництві; післяурожайною діяльністю; обробленням насіння для відтворення; виробництвом м'яса; виробництвом олії та тваринних жирів; виробництвом готових кормів для тварин, що утримуються на фермах; технічним обслуговуванням та ремонтом автотранспортних засобів; оптовою торгівлею зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин; оптовою торгівлею живими тваринами; діяльністю в сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування та інше.

Організаційна структура та структура управління ТОВ АП «Придніпровське» представлені на рис.2.1 та 2.2.

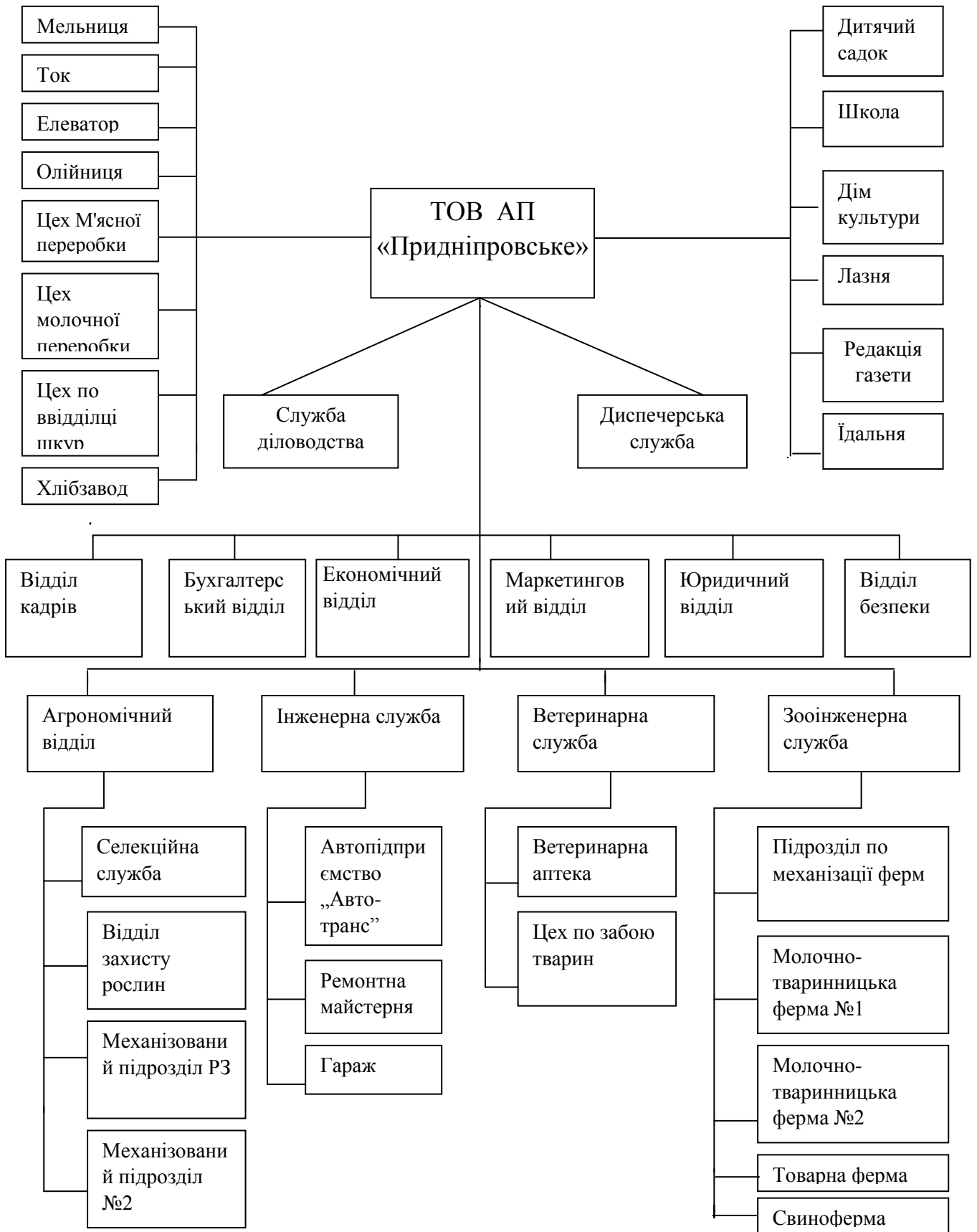

Рис.2.1. Організаційна структура ТОВ АП «Придніпровське»

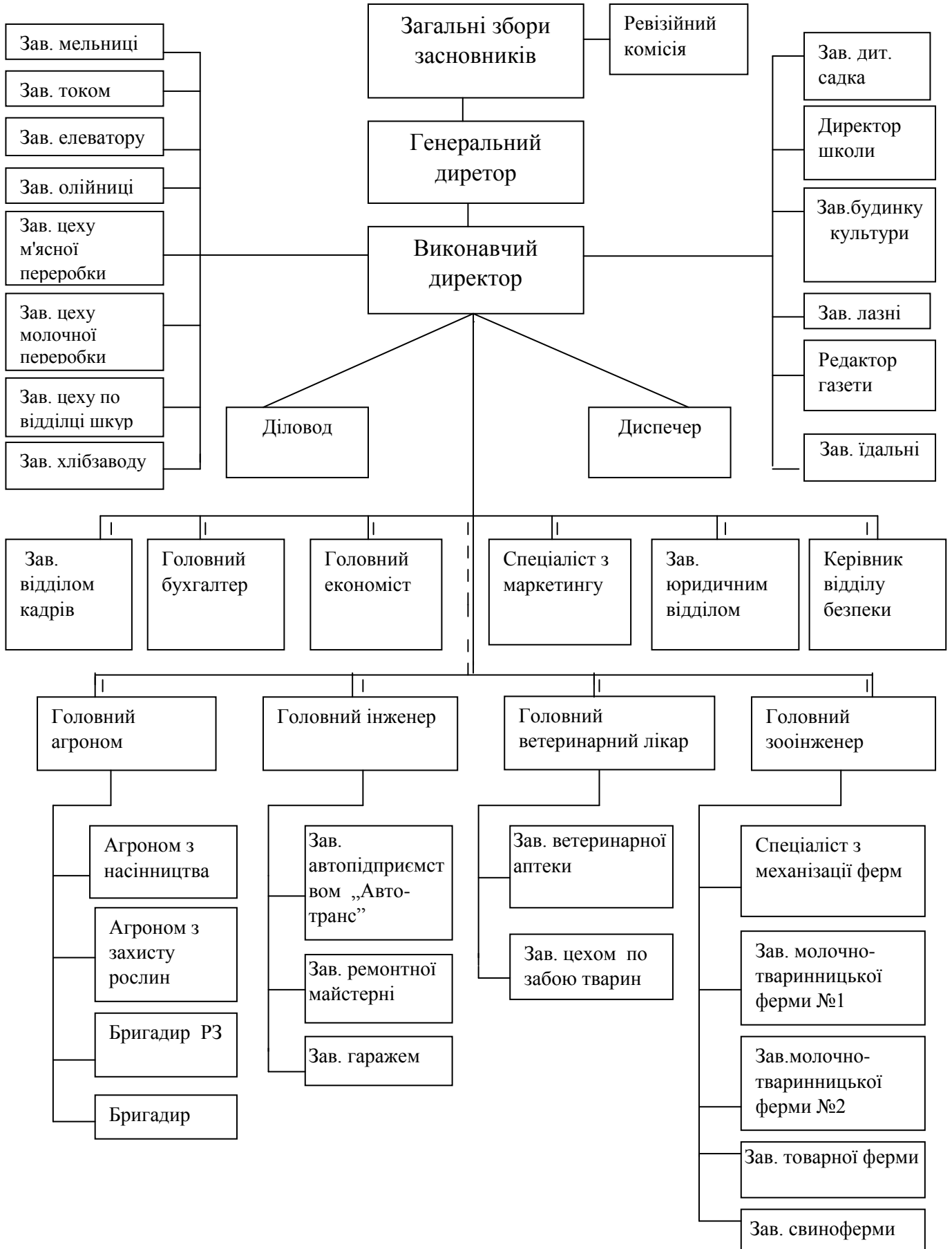

Рис.2.2. Структура управління ТОВ АП «Придніпровське»

Окрім аналізу структури управління на підприємстві, важливо охарактеризувати операційну систему підприємства. Термін «операційна система» є запозиченим з іноземних джерел і, головним чином, американських. У українській науці управління є висловлювання «виробничий процес», «система виробництва», котрі більш точно відбивають суть досліджуваного явища. Поняття «операції» та «виробництво» є синоніми, проте під виробництвом розуміється випуск товарів і переробка сировини, а під поняттям «операції» розуміється не лише виробництво товарів, але й надання послуг, видів діяльності, що входять в операційну функцію.

Термін «процес» означає поетапну зміну станів, явищ, а виробництво розуміється як процес створення продукту праці. Отже, виробничий процес – це поетапна зміна стану предметів праці, в результаті чого отримують продукт праці – виріб, товар, послугу. Головна мета будь-якої операційної системи, створеної на основі раціонального розподілу праці та в сполученні в часі і просторі предметів, засобів праці, полягає в сукупності дій по переробці ресурсів, отриманих із зовнішнього середовища, та видачі результатів своєї діяльності в зовнішнє середовище. Стратегія аграрного підприємства полягає в тому, щоб за допомогою операційної системи виробляти найкращі продукти або надавати професійні послуги з найменшими виробничими витратами з метою максимального задоволення основних потреб споживачів. Визначення того, які саме потреби беруться за основу діяльності підприємства, є стратегічним завданням, при якому мають враховуватися дані маркетингових досліджень ринків збуту виробів, товарів, продукції, послуг.

Операційна система складається з наступних підсистем:

- переробної (здійснює продуктивну роботу, прямо пов'язану з перетворенням вхідних величин у вихідні результати);
- забезпечення (не пов'язана безпосередньо з виробництвом виходу, але здійснює необхідні функції забезпечення переробної підсистеми);
- планування та контролю отримує інформацію з зовнішнього та внутрішнього середовища про стан переробної підсистеми та підсистеми забезпечення, обробляє ці дані та видає рішення щодо того, як має працювати переробна підсистема).

Таблиця 2.1

Характеристика ТОВ АП «Придніпровське» як операційної системи

Система	Основний «вхід»	Ресурси	Основна перетворююча функція	Типовий очікуваний «вихід»
Галузь рослинництва	Добрива, пестициди, насіння	С.-г. угіддя, працівники, техніка, технології	Вирощування с.-г. культур	Продукція рослинництва
Елеватор	Зернові культури після збирання	Технології, робітники, машини, зерносклади	Зберігання, очистка, сушка зернових	Зернові культури на продаж
Мельниця	Зерно пшениці	Технології, робітники,	Помел	Мука, висівки
Хлібзавод	Мука, цукор, дріжджі, масло, маргарин, яйця, молоко, добавки.	Технології, робітники, машини, обладнання	Випічка	Хлібопекарська продукція
Галузь молочного скотарства	Корови	Робітники, доярки, доїльне обладнання, технології,	Запліднення → отелення; доїння	Приплід, молоко
Цех молочної переробки	Молоко	Обладнання, працівники, технології	Переробка	Молочні продукти на продаж
Галузь свинарства	Свиноматки	Робітники, технології, приміщення	Запліднення → опорос	Приплід
Цех по відділці шкур	Шкіра тварин після забою	Працівники, Обладнання, технології	Відділка шкур	Шкіра на продаж
Галузь відгодівлі тварин	Молодняк, велика рогата худоба, свині	Працівники, техніка, технології	Відгодівля до забійних кондицій	Тварини на забій, гній (як добриво)
Цех м'ясної переробки	Тварини на забій	Працівники, обладнання, технології	Забій та первинний розбір туш	М'ясна продукція на продаж

В галузі рослинництва використовується перша модель системи «виробництво- постачання» (рис 2.3)

Постачальник → Запас → Обробка → Запас → Покупець

Рис. 2.3. Модель № 1

Ця модель є найпопулярнішою системою. Саме в ній досягається максимальна ефективність виробничого процесу, адже постачання сировини є гарантованими та немає потреби швидко реагувати на зміни купівельного попиту, адже для цього створюються запаси. Запаси страхують виробництво від помилок, як постачань, так і попиту, проте їх створення та збереження вимагає додаткових коштів.

На відміну від рослинництва, в тваринництві не можливе створення запасів обробленої продукції, оскільки це потребує не тільки великих коштів, але й спеціального обладнання (морозильних камер, сховищ і т.д.). Тому в тваринництві використовується модель № 3 системи «виробництво- постачання»

Постачальник → Запас → Обробка → Покупець

Рис. 2.4. Модель № 3

Недоліком моделі є очікування покупцями постачання продукції протягом певного строку. Аграрному підприємству «Придніпровське» варто знайти спосіб удержання своїх клієнтів для неможливості їх переходу до конкурентів.

2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства

В сільському господарстві виробництво продукції пов'язане, в першу чергу, з якісним станом земельних угідь, характером та умовами їх використання. Земля є головною продуктивною силою, без якої не може відбуватись жодне виробництво. В сільському господарстві земля, до якої залучено виробництво та прикладається жива й уречевлена праця, являється першочерговим засобом виробництва. Всі землі, які використовує господарство в своїй діяльності, складають його земельний фонд. В

його склад входять як сільськогосподарські, так і інші угіддя. До с.-г. угідь відносять: рілля – це розорані землі, що використовують під посіви сільськогосподарських культур; багаторічні насадження – землі, на яких вирощують сади, виноградники, ягідники; сінокоси – це земельні ділянки, котрі використовують для отримання сіна, сінажу; пасовища – всі землі, на яких можна випасати худобу.

Таблиця 2.2

Динаміка і структура земельних ресурсів, землезабезпеченість

ТОВ АП «Придніпровське»

Показники	2 017 р.		2 018 р.		2 019 р.		2 020 р.		2 021 р.		2021 р. у % до 2017 р.
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%	
Загальна земельна площа	13506,0	–	11690,0	–	11100,0	–	10485,0	–	9075,0	–	67,2
в т.ч. с.-г. угіддя	13506,0	100,0	11690,0	100,0	11100,0	100,0	10485,0	100,0	9075,0	100,0	67,2
з них : рілля	12430,0	92,0	10610,7	90,8	10131,0	91,3	9505,1	90,7	8203,0	90,4	66,0
сінокоси	10,0	0,0	11,5	0,1	11,6	0,1	12,1	0,1	12,6	0,2	126,0
пасовища	1066,0	7,9	1057,8	9,0	1049,0	9,5	858,6	8,2	851,1	9,4	79,8
багаторічні насадження	10,0	0,0	10,1	0,1	8,4	0,1	9,3	0,1	8,3	0,1	83,0
Коефіцієнт с.-г. освоєння земель	1,0	–	1,0	–	1,0	–	1,0	–	1,0	–	100,0
Коефіцієнт розораності землі	0,9	–	0,9	–	0,9	–	0,9	–	0,9	–	98,5
Кількість робітників,чол.	493,0	–	427,0	–	396,0	–	367,0	–	331,0	–	67,1
Припадає на 1 працівника: с.-г. угідь	27,4	–	27,4	–	28,0	–	28,6	–	27,4	–	100,1
ріллі	25,2	–	24,8	–	29,6	–	25,9	–	24,8	–	98,3

Дані вище наведеної таблиці свідчать про те, що загальна земельна площа агропідприємства в 2021 р. в порівнянні з 2017 р. зменшилась на 4431 га або на 32,8%. Найбільшу земельну площу протягом досліджуваних років складає рілля, але її площа має тенденцію до скорочення (66%). За досліджувані роки на 26% збільшилась площа сінокосів. Про ефективне використання земельних ресурсів

свідчить коефіцієнт сільськогосподарського освоєння землі, який дорівнює одиниці. Чисельність працівників зменшилась на 32,9 %, що пов'язано з автоматизацією виробництва, складними умовами праці та низьким рівнем заробітної плати в галузі. Що стосується землезабезпеченості, то вона майже не змінилась протягом досліджуваних років.

Окрім аналізу складу та динаміки земельних ресурсів, важливо проаналізувати ефективність використання угідь, оскільки недбале користування землею знижує родючість ґрунту. Ефективність використання земельних ресурсів наведена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

**Економічна ефективність використання землі в ТОВ АП
«Придніпровське»**

Показники	Всього продукції					На 100 га угідь					2021р. у % до 2017р.
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	
Натуральні, ц.:											
Зернові і зернобобові	12575,0	13045,0	14116,0	13791,0	13520,0	49,7	55,3	61,6	60,1	59,9	107,5
Соняшник	30263,0	4017,0	4004,0	4502,0	4143,0	127,8	18,5	18,8	21,1	19,7	13,7
Молоко	34073,0	45644,0	50107,0	44150,0	49695,0	168,0	229,9	255,5	227,9	257,5	145,8
Приріст живої маси тварин, г:											
в т.ч. свиней	193,9	200,7	219,0	212,7	181,8	1,0	1,1	1,2	1,1	1,0	93,8
великої рогатої худоби	205,0	263,0	152,0	180,5	194,7	1,0	1,3	0,9	1,0	1,1	95,0
Вартісні тис.грн.											
Валова продукція	34789,9	34917,0	36305,7	39289,6	41552,1	150,2	160,7	170,9	184,5	198,3	119,4
Товарна продукція	34063,0	35341,9	40862,5	45248,3	51486,3	121,0	163,9	207,1	319,4	309,7	151,2
Прибуток	-366,9	424,9	1556,8	3958,7	7934,2	-29,2	3,2	36,2	134,9	111,4	1366,7

Як свідчать дані попередньої таблиці, вартість валової та товарної продукції в 2021 р. в порівнянні з 2014 р. в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь зросла відповідно на 19,4 % та 120,7 % відповідно. Збиток в 2017 р. складав 726,9 тис.грн., а в 2021 р. прибуток склав 9934,2 тис.грн., тобто на 10661, 1 тис.грн. більше. Тобто, можна зробити висновок, що землю агропідприємство використовує ефективно.

Трудові ресурси найбільш активний елемент продуктивних сил суспільства. В ТОВ АП «Придніпровське» трудові ресурси представлені постійними працівниками, тимчасовими працівниками і сезонними. Ступінь забезпеченості трудовими ресурсами впливає на всі виробничі процеси [32]. Першочергово, від забезпеченості підприємства працівниками та ефективного їх використання, залежить кількість виробленої продукції та обсяг виконаних робіт, рівень використання обладнання, машин, механізмів, і як результат – собівартість, прибуток й інші показники, що характеризують економічну ефективність виробництва. Розрахуємо рівень використання трудових ресурсів в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Рівень використання трудових ресурсів

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. у % до 2017 р.
Середньорічна кількість працівників,чол.	493,0	427,0	396,0	367,0	331,0	67,1
Ними відпрацьовано-всього, тис.люд.-год.	1218,0	1190,0	1090,0	1045,0	999,0	82,0
Відпрацьовано одним середньорічним працівником, люд-год.	2470,6	2786,9	2752,5	2847,4	3018,1	122,2
Річний запас робочого часу, тис.люд-год.	949,0	822,0	762,3	706,5	637,2	67,1
Коефіцієнт використання робочого часу	1,3	1,4	1,4	1,5	1,6	122,2
Трудозабезпеченість	3,7	3,7	3,6	3,5	3,6	99,9
Вартість валової продукції, т.грн.	34789,9	34917,0	36305,7	39289,6	41552,1	119,4
Продуктивність праці, люд.-год.	28,6	29,3	33,3	37,6	41,6	145,6

З даних таблиці 2.4 можна зробити висновок, що кількість працівників значно зменшилась, що пояснюється як автоматизацією виробництва, так і складними умовами праці, важкістю роботи та низькою заробітною платою. Оскільки кількість працівників зменшилась, то зменшились і затрати праці. Трудозабезпеченість за досліджувані роки майже не змінилась, оскільки зменшувалась як чисельність працівників, так і площа сільськогосподарських угідь. Але продуктивність праці зросла і в 2021 р. вона становила 41,6 люд.-год., що на 45,6 % більше ніж у 2017 р.

Ефективне сільськогосподарське виробництво може здійснюватися за умови поєднання чотирьох основних факторів, серед яких ключове місце займають засоби виробництва – знаряддя та предмети праці. Вони безпосередньо приймають участь у створенні ціни продукції та, будучи складовою частиною продуктивних сил, характеризують рівень розвитку матеріально-технічної бази аграрних підприємств. Саме через це, від забезпеченості процесу виробництва знаряддями й предметами праці, їхньої структури й ефективності застосування, першочергово залежать виробничо-фінансові результати діяльності аграрних підприємств. Оцінка майнового стану підприємства надано у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Оцінка майнового стану ТОВ АП «Придніпровське»

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. у % до 2017 р.
Сума наявних у підприємства коштів на кінець звітного періоду, тис. грн.	87774	215040	235200	301908	324656	в 3,7 рази
Питома вага активної частини основних засобів, %	87,5	79,4	705	66,2	66,5	76,0
Коефіцієнт зносу	0,35	0,36	0,40	0,40	0,41	117,0
Коефіцієнт придатності	0,65	0,64	0,60	0,60	0,59	90,72
Коефіцієнт оновлення	0,29	0,21	0,15	0,09	0,12	41,38
Коефіцієнт вибуття	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	50,0
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	81291	142854	120996	159710	179828	в 2,2 рази
Сума зносу основних засобів на кінець звітного періоду, тис.грн.	10632	24071	31291,5	46243,5	58620	в 5,5 рази
Залишкова вартість основних засобів на кінець звітного періоду, тис. грн.	70659	118783	89704,5	113467	121208	в 1,7 рази

Аналіз майнового стану аграрного підприємства свідчить, що матеріально-технічна база підприємства щорічно погіршується, це доводять коефіцієнти зносу та придатності основних засобів. Так, у 2021 році коефіцієнт зносу основних засобів склав 0,41, це говорить про те, що основні засоби зношені на 41% порівняно з їх первісною вартістю. Оновлення основних засобів на підприємстві здійснюється дуже повільно та до 2021 р., порівняно з 2017 р. відбувалось значно меншими темпами. Але з 2021 р. спостерігаємо збільшення коефіцієнта оновлення, ніж в попередні роки.

Знаряддя та предмети праці, виражені у вартісній формі, разом з грошовими ресурсами, котрі обслуговують виробничий процес, складають виробничі фонди. Ефективність використання виробничих фондів та їх вплив на кінцеві результати виробництва суттєво залежать від характеру руху даних фондів як авансованої вартості в умовах конкретного аграрного підприємства, а також від їх фізичного стану. Проаналізуємо ефективність використання основних фондів в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Забезпеченість та ефективність використання основних виробничих фондів

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. у % до 2017 р.
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис.грн.	37901,0	35343,0	35833,0	31043,0	32264,0	85,1
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис.грн.	29193,0	30185,0	33325,0	44107,0	50223,0	172,0
Виручка від реалізації продукції, тис.грн.	34063,0	35341,9	40862,5	45248,3	51486,3	151,2
Вартість валової продукції в порівняльних цінах, тис. грн.	34789,9	34917,0	36305,7	39289,6	41552,1	119,4
Фондооснащеність, тис. грн.	280,6	302,3	322,8	296,1	355,5	126,7
Фондоозброєність, тис. грн.	76,9	82,8	90,5	84,6	97,5	126,8
Фондовіддача, грн.	0,9	1,0	1,0	1,3	1,3	140,3
Фондомісткість, грн.	1,1	1,0	1,0	0,8	0,8	71,3
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	1,2	1,2	1,2	1,0	1,0	87,9
Тривалість одного обороту оборотних засобів, днів	312,8	311,7	297,7	355,8	356,0	113,8
Припадає оборотних виробничих фондів на 1000 грн. основних, грн.	770,2	854,1	930,0	1420,8	1556,6	202,1
Норма прибутку, %	-0,5	0,6	2,3	5,3	9,6	10,2 в.п.

З даних попередньої таблиці, можна зауважити, що фондівдача збільшилась на 40,3 %, тоді як фондомісткість зменшилась на 29,7%. Ця інформація говорить про те, що темпи зростання виробництва продукції вищі ніж темпи зростання фондооснащеності виробництва. Збільшення коефіцієнта оборотності є позитивним, адже свідчить про те, що підприємство проводить роботу щодо покращення управління запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими заобами та іншими оборотними активами. Тривалість одного обороту протягом досліджуваних років є меншою за 365 днів, що характеризує ефективне управління оборотними коштами. Про ефективне використання не лише оборотних, але й основних виробничих фондів свідчить норма прибутку. Вона збільшилась на 10,2 відсоткові пункти.

Головним джерелом доходів ТОВ АП «Придніпровське» є прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції. На прибутковість аграрного підприємства значний вплив чинить його спеціалізація. Спеціалізація є важливою, адже відкриває нові можливості для налагодження масового та рівномірного виробництва продукції на інноваційній базі; формує сприятливий клімат для технічного прогресу та запровадження у виробництво досягнень науки, техніки та світового досвіду з ціллю найкращого використання землі, працівників, сировини та матеріалів, устаткування, фінансових ресурсів; окрім збільшення валового виробництва продукції відбувається покращення її якості, покращується підготовка персоналу, з'являються нові професії, відбувається скорочення витрат і збільшення рентабельності виробництва продукції. Розглянемо спеціалізацію підприємства за допомогою таблиці 2.7. Аграрне підприємство «Придніпровське» реалізує як продукцію рослинництва, так і продукцію тваринництва. Протягом досліджуваних років, переважаючою була продукція рослинництва та в середньому за п'ять років її частка склала 64,8 %. Серед продукції рослинництва найбільшу частку реалізованої продукції складають: зернові та зернобобові 43,3 %, кукурудза на зерно 6,9%, соняшник 15,7 %. Реалізація продукції тваринництва в загальній структурі реалізованої продукції складає 21,7 %, а частка молока в структурі продукції тваринництва – 13,4 %.

Таблиця 2.7

Структура товарної продукції ТОВ АП «Придніпровське»

Види продукції, галузі	2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		В середньому за 5 років		2021 р. у % до 2017 р.
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Всього по рослинництву	13275,0	39,0	20687,0	58,5	30151,2	73,8	33034,5	73,0	36953,4	71,8	26820,2	64,8	278,4
Зернові і зернобобові-усього	9744,0	28,6	18751,7	53,1	19020,9	46,5	17029,4	37,6	25028,4	48,6	17914,9	43,3	256,9
в.т.ч.: пшениця озима	6950,0	20,4	10526,8	29,8	10485,0	25,7	11226,0	24,8	14461,9	28,1	10729,9	25,9	208,1
гречка	328,0	1,0	215,0	0,6	-	-	-	-	118,1	0,2	132,2	0,3	36,0
кукурудза на зерно	568,0	1,7	2723,4	7,7	4091,7	10,0	3085,2	6,8	3759,4	7,3	2845,5	6,9	661,9
ячмінь	1702,0	5,0	3670,8	10,4	3854,3	9,4	2366,0	5,2	6562,2	12,7	3631,1	8,8	385,6
горох	84,0	0,2	1186,5	3,4	459,6	1,1	134,3	0,3	-	-	372,9	0,9	-
овес	46,2	0,1	33,7	0,1	50,7	0,1	42,7	0,1	19,3	0,0	38,5	0,1	41,8
інші зернові	65,8	0,2	395,5	1,1	79,6	0,2	175,2	0,4	107,5	0,2	164,7	0,4	163,4
соняшник	3136,0	9,2	743,1	2,1	8643,5	21,2	13897,4	30,7	6137,3	11,9	6511,5	15,7	195,7
соя	68,0	0,2	746,7	2,1	516,1	1,3	114,5	0,3	329,1	0,6	354,9	0,9	484,0
ріпак озимий	-	-	-	-	-	-	292,6	0,6	3663,6	7,1	791,2	1,9	-
інша продукція рослинництва	327,0	1,0	445,5	1,3	1970,7	4,8	1700,6	3,8	1795,0	3,5	1247,8	3,0	548,9
Всього по тваринництву	7165,0	21,0	9436,0	26,7	8411,3	20,6	7583,8	16,8	12256,7	23,8	8970,6	21,7	171,1
в т.ч. худоба і птиця в живій	1813,0	5,3	2044,9	5,8	1847,1	4,5	1093,8	2,4	2045,5	4,0	1768,9	4,3	112,8
свині	2051,0	6,0	1945,6	5,5	1919,2	4,7	658,2	1,5	919,0	1,8	1498,6	3,6	44,8
молоко	3230,0	9,5	5308,4	15,0	4394,6	10,8	5716,3	12,6	9076,8	17,6	5545,2	13,4	281,0
мед, кг	38,0	0,1	37,4	0,1	55,9	0,1	58,5	0,1	26,4	0,1	43,2	0,1	69,5
інша продукція тваринництва	33,0	0,1	99,7	0,3	194,5	0,5	57,0	0,1	189,0	0,4	114,6	0,3	572,7
Інша продукція, роботи, послуги	13623,0	40,0	5218,9	14,8	2300,0	5,6	4630,0	10,2	2276,2	4,4	5609,6	13,5	16,7
Разом по господарству	34063,0	100,0	35341,9	100,0	40862,5	100,0	45248,3	100,0	51486,3	100,0	41400,4	100,0	151,2

Джерело: [власні розрахунки]

Ключовим показником виробничо-фінансової діяльності аграрного підприємства є рівень інтенсивності та економічної ефективності інтенсифікації аграрного виробництва. Головною метою інтенсифікації є збільшення виробництва якісної продукції в розрахунку на одиницю земельної площі або на голову худоби, а також збільшення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Головним засобом вирішення даного завдання є додаткові інвестиції, які обумовлюють концентрацію живої та уречевленої праці на одній і тій самій земельній ділянці. Досліджувані показники інтенсифікації наведені в таблиці 2.7.

Дані таблиці свідчать, що діяльність агропідприємства суттєво покращилась за досліджувані роки, не зважаючи на скорочення площі сільськогосподарських угідь та чисельності працівників. Урожайність основних сільськогосподарських культур протягом 2017-2021 рр. була достатньо високою, що позитивно вплинуло на кількість валової продукції. Загальний обсяг валової та товарної продукції збільшився на 19,4 % та 51,2 % відповідно, в більшості за рахунок продажу продукції рослинництва. Проте дане збільшення виробництва в вартісному виразі, є першочергово пов'язаним зі збільшенням рівня цін, а не з інтенсифікацією виробництва, оскільки вартість основних фондів зменшилась на 14,9% за рахунок морального та матеріального старіння основних засобів. На жаль, оновлення основних фондів відбувається вкрай повільно та потребує докорінної зміни, адже сучасного високотехнологічного обладнання підприємство не здатне конкурувати на ринку. Використання основних виробничих фондів свідчить про негативну динаміку, що пов'язано з доволі великою різницею в темпах зростання середньорічної вартості виробничих фондів та валової продукції.

Якщо говорити про такий основний показник економічної ефективності ТОВ АП «Придніпровське», як рівень рентабельності, то тут простежується позитивна динаміка, адже в 2017 р. рівень рентабельності складав -1,1%, а вже в 2021 р. становив 18,2%, тобто по збільшився на 19,3 відсоткові пункти, що свідчить про ефективне використання ресурсного потенціалу та подальші перспективи діяльності агропідприємства «Придніпровське».

Таблиця 2.8

Основні показники ефективності інтенсифікації ТОВ АП «Придніпровське»

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. у % до 2017 р.
Загальна площа, га	13506,0	11690,0	11100,0	10485,0	9075,0	67,2
в т.ч. сільськогосподарські угіддя	13506,0	11690,0	11100,0	10485,0	9075,0	67,2
із них: рілля	12430,0	10610,7	10131,0	9505,1	8203,0	66,0
Середньорічна чисельність працівників, чол.	493,0	427,0	396,0	367,0	331,0	67,1
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	37901,0	35343,0	35833,0	31043,0	32264,0	85,1
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн	29193,0	30185,0	33325,0	44107,0	50223,0	172,0
Вартість валової продукції, тис.грн.	34789,9	34917,0	36305,7	39289,6	41552,1	119,4
Вартість товарної продукції, тис. грн	34063,0	35341,9	40862,5	45248,3	51486,3	151,2
Валовий прибуток, тис.грн	-366,9	424,9	1556,8	3958,7	7934,2	-2162,5
Урожайність основних с.-г. культур, ц./га:	35,0	43,4	37,3	59,2	49,7	141,9
озимий ячмінь	21,8	25,5	31,7	29,7	35,1	161,0
соняшник	6,9	13,3	24,0	25,6	20,0	289,9
кукурудза на зерно	20,9	34,9	31,5	42,9	60,4	289,2
Продуктивність с.-г. тварин: середньорічний удій на 1 корову, кг.	5169,2	3823,7	4045,5	3471,0	3372,1	65,2
Середньодобовий приріст, г.: великої рогатої худоби	194,9	201,7	220,0	213,7	182,8	93,8
свиней	206,0	264,0	153,0	181,5	195,7	95,0
вихід телят на 100 корів	83,0	78,0	80,0	76,0	85,0	102,4
<i>Економічна ефективність інтенсифікації</i>						
Отримано на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн: валової продукції	257,6	298,7	327,1	374,7	457,9	177,8
товарної продукції	252,2	302,3	368,1	431,6	567,3	225,0
валового прибутку	-2,7	3,6	14,0	37,8	87,4	-3218,4
Отримано валової продукції, грн., на: 100 грн. основних виробничих фондів	91,8	98,8	101,3	126,6	128,8	140,3
1 грн виробничих витрат	1,0	1,1	1,1	0,8	1,2	116,3
одного середньорічного робітника	70567,7	81772,8	91681,1	107056,1	125535,0	177,9
На 1 люд-год.	23,5	23,7	28,4	31,7	32,2	136,8
Рівень рентабельності, %	-1,1	1,2	4,0	9,6	18,2	19,3
Норма прибутку,%	-0,5	0,6	2,3	5,3	9,6	10,2

Дані таблиці свідчать, що в цілому по підприємству економічна ефективність інтенсифікації є очевидною, оскільки основні показники, такі як: продуктивність праці,

фондовіддача, розмір валового доходу та прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь, рівень рентабельності виробництва та норма прибутку суттєво збільшились.

2.3. Бріф-аналіз фінансового стану ТОВ АП «Придніпровське» як фактору ефективності використання ресурсів.

В сучасних умовах ринкової економіки здійснення інвестиційних рішень зовнішніми інвесторами, обґрунтованість та дієвість управлінських рішень в підприємстві першочергово залежать від інформованості системи управління. На основі інформації щодо основних показників діяльності підприємства оптимізуються різноманітні витрати та фінансові результати, пропонуються заходи, які направлені на економічне зростання та підвищення ефективності діяльності підприємства. Для розробки ефективних управлінських рішень вищій управлінській ланці потрібно володіти методиками оцінювання фінансового стану підприємства та вміти комплексно представляти результати діяльності всім зацікавленим особам.

Фінансовий стан підприємства визначається на основі показників ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності. Стійке фінансове становище гарантує ефективне виконання управлінських рішень та досягнення економічних інтересів учасників фінансово-господарської діяльності, які в цьому зацікавлені. Економісти та фінансисти наполягають на необхідності здійснення комплексного аналізу фінансового стану підприємств, оскільки розробка та прийняття рішень на основі даних проведеного аналізу буде сприяти ефективному розвитку будь-якого суб'єкта господарювання. Проте, слід зауважити, що для виконання комплексного аналізу потрібно розраховувати більше ніж триста фінансових показників, а це потребує великого проміжку часу. Тому, частіше за все, на практиці достатньо розрахувати близько двадцяти або двадцяти п'яти показників, для того щоб проаналізувати фінансовий стан підприємства [13]. До того ж, на сьогодні, власники підприємств або зацікавлені особи, для попередньої оцінки розвитку бізнесу, бажають мати загальну інформацію про фінансовий стан

підприємства, витратити при цьому, мінімум часу на її одержання. Тому достатньо актуальним є проведення стислого, короткого бріф-аналізу фінансового стану підприємства. Термін «бріф-аналіз», «аналітичний бріф» починають використовувати як аналіз ключових показників діяльності підприємства. Даний аналіз на основі реально перевірених даних, дозволяє швидко надати правдиву оцінку економічного стану підприємства за допомогою системи ключових показників, при цьому задовольнивши побажання як внутрішніх користувачів, так і зовнішніх інвесторів.

Головним завданням бріф-аналізу фінансового стану є дослідження базових показників, які характеризують поточну оцінку майна, джерела його формування, ліквідність та платоспроможність, фінансову стійкість, ділову активність. Потім, на основі проведеного аналізу, визначаються напрями для більш глибокого аналізу. В залежності від побажань осіб, для яких виконувався аналіз, перед проведенням бріф-аналізу визначаються напрями робіт, цілі, термін виконання, побажання щодо формату оформлення результатів аналізу. Основні сфери проведення бріф-аналізу фінансового стану мають включати наступні показники: оцінка основних показників фінансової звітності; аналіз ліквідності; аналіз фінансової стійкості; аналіз ділової активності; аналіз ймовірності банкрутства. Для проведення аналізу може використовуватись інформація з балансу підприємства, звіту про фінансовий стан, звіту про прибутки і збитки.

Ліквідність характеризує здатність підприємства розраховуватись за своїми зобов'язаннями як за рахунок наявних грошових коштів, так і за рахунок грошових засобів, одержаних від збуту окремих елементів майна підприємства. За умови недостатньої ліквідності підприємство може бути неплатоспроможним взагалі, або мати серйозні проблеми із поточною платоспроможністю. Як наслідок, на підприємство можуть бути накладені штрафні санкції з боку кредиторів підприємства, або ж зниження рівня довіри контрагентів, що матиме негативні наслідки в подальшій

виробничо-господарській діяльності. Динаміка основних показників ліквідності представлені в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Система показників оцінки ліквідності аграрного підприємства

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. до 2017 р. (+;-)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,14	0,21	0,25	0,27	0,27	0,13
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,65	0,69	0,71	0,73	0,78	0,13
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,29	1,31	1,43	1,76	1,78	0,49
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,79	0,81	0,82	0,96	0,94	0,15
Коефіцієнт ліквідності запасів	1,12	1,68	1,7	2,01	2,07	0,95
Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	0,09	0,1	0,23	0,26	0,26	0,17
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1,11	1,02	0,78	0,54	0,53	-0,58
Коефіцієнт мобільності активів	0,49	0,64	0,67	0,71	0,9	0,41
Коефіцієнт співвідношення активів	0,78	1,13	1,44	1,52	1,49	0,71
Коефіцієнт платоспроможності	0,09	0,17	0,23	0,31	0,29	0,2
Коефіцієнт покриття запасів	0,98	1,11	1,33	1,54	1,59	0,61

Як свідчать дані попередньої таблиці, аграрне підприємство «Придніпровське» протягом досліджуваних років є достатньо платоспроможним, його активи ліквідними. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, котрий показує, яка частка поточної заборгованості підприємства може бути погашена негайно на дату складання звітності, є дещо меншим норми (0,2) лише в 2017 р. Проте, не критично, адже за умови нормальної, стабільної роботи підприємства значення коефіцієнта може наблизитись до 0. Коефіцієнт термінової ліквідності протягом 2017-2021 рр. знаходився в нормативних межах, за виключенням 2017 р. і свідчить про те, що поточна заборгованість підприємства може бути погашена готівкою або ж надходженнями від дебіторів. Про успішний розвиток підприємства свідчить коефіцієнт загальної ліквідності, оскільки в досліджуваний період поточні активи перевищують поточні зобов'язання. За період дослідження цей показник виріс 0,49 в.п.. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та

дебіторської заборгованості свідчить про те, що в 2017 та 2018 рр. кредиторська заборгованість була більшою за дебіторську, проте це не є критичним. Даний коефіцієнт показує, що у 2017 р. підприємство на 1грн. дебіторської заборгованості залучало 1,11 грн., у 2018 р. – 1,02 грн., у 2019 р. – 0,78 грн., у 2020 р. – 0,54 грн., у 2021 р. – 0,53 грн. Коефіцієнт співвідношення активів у 2016 р. становить 78,3%, що нижче рекомендованого значення на 21,7 в.п.. Коефіцієнт платоспроможності знаходиться в межах нормативних значень та свідчить про можливість підприємства вчасно покривати свої зобов'язання та має позитивну динаміку, адже в 2017 р. він склав 0,09 (що на 0,01 менше норми), а в 2021 р. збільшився до 0,29.

Окрім ліквідності підприємства, важливо оцінити фінансову стійкість, яка характеризує стан майна підприємства та гарантує йому платоспроможність. Коефіцієнти фінансової стійкості ТОВ АП «Придніпровське» наведені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Коефіцієнти фінансової стійкості ТОВ АП «Придніпровське»

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. до 2017р.
Коефіцієнт автономії	0,86	0,89	0,92	0,93	0,93	0,07
Коефіцієнт фінансової стабільності	2,14	2,74	3,30	3,41	4,37	2,23
Коефіцієнт фінансової залежності	0,80	0,75	0,70	0,72	0,72	-0,08
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	1,32	0,29	0,26	0,27	0,27	-1,05
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	3,56	3,90	24,56	36,70	54,54	50,98
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	0,39	0,34	0,29	0,31	0,31	-0,08
Коефіцієнт стійкості фінансування	0,95	0,99	1,04	1,04	1,17	0,22
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,70	0,59	0,41	0,39	0,39	-0,31
Коефіцієнт довготермінового залучення коштів	0,10	0,08	0,08	0,06	0,06	-0,04
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,11	0,09	0,09	0,07	0,07	-0,04
Співвідношення коефіцієнтів приросту власного капіталу та заборгованості фінансового характеру	1,45	1,65	1,67	1,86	1,91	0,46
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	2,62	3,44	3,87	5,30	4,91	2,29
Коефіцієнт фінансового лівериджу	0,12	0,10	0,10	0,08	0,08	-0,04
Коефіцієнт інвестування	1,27	1,15	1,32	1,01	1,16	-0,09

Фінансова стійкість передбачає, що ресурси, котрі вкладаються в підприємство, мають окупитись за рахунок грошових надходжень від господарської діяльності, а одержаний прибуток має забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів.

Дані таблиці свідчать, що протягом досліджуваного періоду, підприємство було фінансово стійким, незалежним від зовнішніх кредиторів, фінансувалось за рахунок власного капіталу. Так, коефіцієнт автономії є вищим за його нормативне значення, котре становить 0,5, а коефіцієнт фінансової стабільності, протягом усього часу дослідження, є значно вищим за одиницю, що означає, перевищення кількості власних коштів над кількістю позикового капіталу. Позитивним є зменшення коефіцієнту концентрації залученого капіталу, тобто підприємство справляється з виробничою діяльністю за рахунок власних активів. Це підтверджує і збільшення коефіцієнту концентрації власного капіталу. Зменшились коефіцієнти поточних зобов'язань та довготермінового залучення коштів на 0,31 та 0,04 в.п. відповідно. Коефіцієнт стійкості економічного зростання, не дивлячись на певні коливання протягом досліджуваних років, має позитивну тенденцію до збільшення. Негативну тенденцію має коефіцієнт інвестування, що говорить про недостатнє вкладання власних коштів в основні фонди. Ця проблема має вирішитись в найближчі роки, адже без оновлення основних фондів будь-яке підприємство приречення на невдачу, адже окрім фізичного зносу відбувається ще й моральне старіння техніки.

Стійкий фінансовий стан аграрного підприємства в ринкових умовах господарювання значною мірою зумовлюється його діловою активністю. Тому, сьогодні головне завдання, яке стоїть перед власниками сучасних підприємств, це використання системи заходів, які забезпечать підвищення рівня ділової активності суб'єкта господарювання на ринках товарів, капіталу, робочої сили та дадуть змогу збільшити їх рівень конкурентоспроможності [2]. Дуже часто під діловою активністю розуміють сукупність показників, котрі характеризують оборотність використовуваних ресурсів та являють собою ефективність використання наявних матеріальних ресурсів.

Проте дане визначення є досить вузьким. Разом з тим, існують думки вчених, коли під діловою активністю підприємства трактують інтенсивність його діяльності в напрямках залучення існуючих ресурсів підприємства з ціллю забезпечення стійкого економічного зростання та активності в макроекономічному середовищі, а отже до показників, котрі її характеризують відносять абсолютні показники виробничого потенціалу аграрного підприємства та показники, котрі відображають ефективність його діяльності [9].

Ділову активність підприємства досліджують за допомогою системи показників, котрі характеризують найважливіші аспекти діяльності підприємства. За допомогою аналізу показників ділової активності, власник підприємства має змогу зрозуміти наскільки доцільно та ефективно підприємство використовує свої ресурси.

Таблиця 2.11.

Показники ділової активності підприємства

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р.
Коефіцієнт оборотності активів	0,97	1,06	1,39	1,41	1,48	0,51
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,17	1,17	1,23	1,03	1,03	-0,14
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,38	3,47	4,91	5,83	6,24	3,86
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,54	1,94	2,69	3,20	4,55	3,01
Фондовіддача	0,92	0,99	1,01	1,27	1,29	0,37
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,67	2,07	2,82	3,33	4,68	3,01
Коефіцієнт оборотності запасів	3,05	3,34	3,47	3,69	4,08	1,03
Коефіцієнт оборотності готової продукції	7,21	8,13	9,46	10,47	12,50	5,29
Частка сумнівної дебіторської заборгованості	0,10	0,09	0,09	0,07	0,06	-0,04
Тривалість одного обороту оборотних засобів, днів	313	312	298	356	356	43
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	27	28	26	23	19	-8
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	75	59	53	51	39	-36
Період фінансового циклу, днів	323	268	261	231	212	-111
Період операційного циклу, днів	350	296	287	254	231	-119

Взагалі, в своїй більшості, показники ділової активності за досліджуваний проміжок часу, свідчать про ефективну господарську діяльність ТОВ АП «Придніпровське». Коефіцієнт оборотності оборотних активів в 2020 та 2021 рр. дещо зменшився порівняно з попередніми роками, проте дане зменшення є допустим та вирішується шляхом покращення управління оборотними активами, прискоренням їх обертання та впровадженням фінансового контролінгу. Позитивною є тенденція зменшення тривалості операційного циклу та фінансового, а також скорочення періоду погашення дебіторської та кредиторської заборгованості. Це свідчить про ефективне управління власними коштами та якісні зміни в виробничому процесі. Для покращення ділової активності в аграрному підприємстві можна запропонувати удосконалити процеси управління фінансовою діяльністю підприємства, що буде сприяти підвищенню рейтингу підприємства на всіх видах ринків та покращенню використання наявних ресурсів.

В сучасний період, коли економіка України знаходиться в кризовому стані, ключове значення має аналіз показників рентабельності. Рентабельність віддзеркалює прибутковість діяльності підприємства, а тому, чим вищі коефіцієнти рентабельності - тим ефективнішою є діяльність підприємства. Тому, головною метою кожного підприємства є досягнення максимально високих показників рентабельності, а власники та керівники підприємств повинні вирішувати, якими шляхами досягати їх зростання [54]. Існує множина коефіцієнтів рентабельності, використання кожного з яких обумовлено характером оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Саме в залежності від характеру оцінки, обирають показники (прибутку), які будуть використовуватись у розрахунках. Частіше за все обирають чотири різних показники: валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування, чистий прибуток [38]. Варто зазначити, що загальноприйнятих значень або рекомендованих меж рентабельності, на які б можна було опиратись при дослідженні, не існує. Тому, позитивною тенденцією прийнято вважати зростання всіх показників рентабельності в динаміці за досліджуваний період. В залежності від того, з

чим співставляють показник прибутку, виокремлюють дві групи коефіцієнтів рентабельності: рентабельність інвестицій (капіталу) та рентабельність продажів. Аналіз показників рентабельності агропідприємства наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12.

Основні показники рентабельності ТОВ АП «Придніпровське»

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. до 2017 р. (+;-)
Рентабельність капіталу						
Рентабельність сукупного капіталу	-0,17	0,21	0,35	0,69	0,81	0,98
Рентабельність власного капіталу	-0,66	0,78	0,81	0,99	1,12	1,76
Рентабельність продаж						
Валова рентабельність реалізованої продукції	-0,01	0,01	0,04	0,10	0,18	0,19
Операційна рентабельність реалізованої продукції	-0,02	0,01	0,03	0,09	0,17	0,19
Чиста рентабельність реалізованої продукції	-0,03	0,00	0,02	0,08	0,16	0,19
Загальна рентабельність виробничих запасів	-0,10	0,12	0,43	0,78	0,94	1,04
Загальна рентабельність підприємства	-0,05	0,06	0,23	0,53	0,86	0,91

Як свідчать проведені розрахунки, коефіцієнти рентабельності мають тенденцію до зростання, що характеризує діяльність підприємства, як стабільну, злагоджену, ефективну. Рентабельність сукупного капіталу ТОВ АП «Придніпровське» протягом 2018-2021 рр.. була позитивною (21%, 35%, 69% та 81% відповідно), отже продуктивність ресурсів підприємства у 2018-2021 рр. була на рівні 21%, 35%, 69% та 81% відповідно. Тільки в 2017 р. отримано від'ємне значення рентабельності сукупного капіталу (-17%). Також додатні значення рентабельності власного капіталу, позитивну динаміку якого зафіксовано протягом 2018-2021 рр. Це свідчить, що рентабельність інвестицій, первісно направлених, а потім і повторно інвестованих у підприємство його власниками, була позитивною та на достатньому рівні. Збиткова рентабельність власного капіталу виявлена в 2017р. – 66 %. Від'ємні значення

показників даної групи прямо пов'язані з величиною фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування та з чистим прибутком (збитком) підприємства. Характеристика рентабельності продажів В ТОВ АП «Придніпровське» засвідчує, що в динаміці показник валової рентабельності реалізованої продукції є позитивним. Сприятливою тенденцією є зростання загальної рентабельності підприємства з -5 % в 2017 р. до 86 % в 2021 р. Одержаний рівень рентабельності є оптимальним для аграрного підприємства такого масштабу. Спостерігається також швидке зростання показника рентабельності запасів (2017 р. - 10%, 2021 р. 94%,).

За результатами аналізу фінансового стану ТОВ АП «Придніпровське» можна зробити висновок, що протягом досліджуваних років, рівень розрахованих показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності мають позитивну динаміку до збільшення. Більшість ключових показників знаходяться в межах нормативних значень, або ж, навіть, перевищують їх. При даних розрахованих показниках ймовірність банкрутства відсутня, що підтверджує фінансову стабільність й ефективне використання наявних ресурсів, а головне – можливості для розширення виробничої діяльності підприємства. Вважаємо, що фінансовий стан ТОВ АП «Придніпровське» має нормальну незалежність фінансового стану при існуючих тенденціях розвитку.

Висновки до розділу 2

1. Виконавчим органом аграрного підприємства «Придніпровське» є директор – Биков Олександр Миколайович. Директору притаманний авторитарний стиль управління. Для нього характерні висока вимогливість, дисципліна, єдиноначальність, особистий контроль, жорсткість, категоричність. Керівник – авторитет, а співробітники лише гвинтики в механізмі. В більшості випадків директор спілкується з персоналом через накази, доручення, догани. Управління в товаристві здійснюється на основі лінійно-функціональної структури, при якій переважає лінійна організація, проте чим

вищий рівень управління, тим більшу роль виконує функціональне управління. Функціональні служби виконують всі технічні моменти щодо виробництва, готують варіанти розв'язання виникаючих проблем, які пов'язані з управлінням виробничих процесів, звільняють своїх безпосередніх керівників від планування, фінансових розрахунків.

2. Як операційна система ТОВ АП «Придніпровське» складається з галузей рослинництва, свинарства, молочного скотарства, відгодівлі тварин; з цеху м'ясної переробки, цеху по відділці шкур, цеху молочної переробки; хлібзаводу, мельниці та елеватору. Аграрне підприємство є системою «виробництво-постачання», де покупці є кінцевими отримувачами товарів і послуг. В рослинництва застосовується перша модель системи «виробництво-постачання», в галузі тваринництва виробництво здійснюється на основі моделі № 3 системи «виробництво-постачання».

3. Головним джерелом доходів ТОВ АП «Придніпровське» є прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції. Підприємство займається продажем як продукції рослинництва, так і продукції тваринництва. Протягом досліджуваних років в структурі товарної продукції переважала продукція рослинництва та в середньому за п'ять років її доля склала 64,8 %. Серед продукції рослинництва левову долю реалізованої продукції складають: зернові та зернобобові 43,3 %, кукурудза на зерно 6,9%, соняшник 15,7 %. Продаж продукції тваринництва в загальній структурі реалізованої продукції складає 21,7%, а частка молока в структурі продукції тваринництва – 13,4 %. Середньорічна вартість основних фондів зменшилась на 14,9% за рахунок морального та матеріального старіння основних засобів, натомість оборотні засоби мають тенденцію до збільшення (на 72% в 2021 р. порівняно з 2017 р.). Рівень рентабельності має позитивну динаміку та за досліджувані роки збільшився на 19,3 в.п.. Це значне досягнення, враховуючи, що в 2017 р. рентабельність була від'ємною та складала -1,1%.

4. Бріф-аналіз фінансового стану – це стисле економічне дослідження оцінки підприємства, що дає загальне уявлення про виробничо-господарську діяльність

підприємства за ключовими показниками. За допомогою даного аналізу досліджується майновий стан і склад капіталу підприємства, а на основі розрахованих коефіцієнтів визначають фінансовий стан та можливі проблеми, які потребують негайного вирішення.

5. За даними проведеного бриф-аналізу ТОВ АП «Придніпровське» є платоспроможним, а його активи ліквідними. Про успішний розвиток підприємства свідчить коефіцієнт загальної ліквідності, оскільки в досліджуваній період поточні активи перевищують поточні зобов'язання. За період дослідження цей показник виріс 0,49 в.п.. Коефіцієнт платоспроможності знаходиться в межах нормативних значень та свідчить про можливість підприємства вчасно покривати свої зобов'язання та має позитивну динаміку, адже в 2017 р. він складав 0,09 (що на 0,01 менше норми), а в 2021 р. збільшився до 0,29. Також аграрне підприємство характеризується фінансовою стійкістю, незалежністю від зовнішніх кредиторів, фінансуванням за рахунок власного капіталу. Коефіцієнт автономії є вищим за його нормативне значення, котре становить 0,5, а коефіцієнт фінансової стабільності, протягом усього часу дослідження, є значно вищим за одиницю, що означає, перевищення кількості власних коштів над кількістю позикового капіталу. Коефіцієнти рентабельності мають тенденцію до зростання, що характеризує діяльність підприємства, як стабільну, злагоджену, ефективну. Рентабельність сукупного капіталу ТОВ АП «Придніпровське» протягом 2018-2021 рр.. була позитивною (21%, 35%, 69% та 81% відповідно), отже продуктивність ресурсів підприємства у 2018-2021 рр. була на рівні 21%, 35%, 69% та 81% відповідно. Тільки в 2017 р. отримано негативне значення рентабельності сукупного капіталу (-17%). Також оптимістичні значення показника рентабельності власного капіталу, позитивну динаміку якого зафіксовано протягом 2018-2021 рр. Це свідчить, що рентабельність інвестицій, первісно направлених, а потім і повторно інвестованих у підприємство його власниками, була позитивною та на достатньому рівні.

РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТОВ АП «ПРИДНІПРОВСЬКЕ»

3.1. Виробничий план інвестиційного проекту

Основне призначення ТОВ АП «Придніпровське» – це вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. В структурі товарної продукції левову частку займає реалізація продукції рослинництва. Проте, підприємство недоотримує значні прибутки, оскільки реалізує зернові та олійні культури нижчого класу через недосконалу очистку зерна. Також, через неякісний насінневий матеріал власного походження, підприємство отримує нижчу врожайність, ніж могло б одержувати, якщо б насіння проходило відповідну очистку та сортування.

Зерноочисні операції займають центральне місце в післязбиральній обробці зерна. Зерно завжди містить певні домішки. Більшість домішок надходить у зернову масу під час збирання врожаю у вигляді різних анатомічних складових культурних рослин та бур'янів, шматочків ґрунту, комах тощо. Під час операцій із зерном до його складу можуть потрапити різні випадкові предмети, камінці, пісок і сміття із покриттів поверхні токів, бетонних конструкцій елеваторів та металевих складових транспортних і зернопереробних машин. Будь-яке переміщення зерна пов'язане з інтенсивним тертям зернівок між собою та об робочі органи й інші поверхні машин, що спричиняє утворення пилу, тому пил завжди є складовою зернової маси.

Усі домішки, що містяться в зерні, розділяють на сміттєві та зернові. До сміттєвої домішки відносять насіння всіх бур'янів, частки мінерального та органічного походження, значно зіпсовані (травмовані) зернівки основної культури, металеві, ґрунтові домішки тощо. До зернової домішки відносять зернівки інших зернових культур, пошкоджені зернівки основної культури, плюсклі, недорозвинуті, пророслі та пошкоджені надмірним теплом зернівки, а в деяких випадках – зернівки, що відрізняються кольором. Домішки є небажаною складовою зерна, тому їхній вміст,

залежно від виду та призначення зерноматеріалу, обмежується державними стандартами, а також дотриманням рекомендацій і правил щодо організації та ведення різних технологічних процесів переробки (або ж узгоджується сторонами під час укладання договорів на поставку зерна)..

Методи, які використовують для очищення зерна, визначаються відповідно до отримання бажаного результату розподілення зерноматеріалу за ознаками відокремлення основного зерна і домішок. Самим ефективним способом очистки зерна є використання сепараторів, оснащених робочими органами у вигляді циліндричних або плоских ситових поверхонь із круглими, довгастими або трикутними отворами, що виконані в тонкому сталевому листі (металопробивне сито).

Для підвищення ефективності господарської діяльності ТОВ АП «Придніпровське» ми пропонуємо закупити лінію для очищення зернових та бобових культур. Це дасть змогу підприємству:

- ✓ продавати продукцію вищого класу, а значить і за вищими цінами;
- ✓ отримувати додаткові прибутки за рахунок купівлі зерна нижчого класу з поля, очищувати на власній лінії, та перепродавати як зерно вищого класу;
- ✓ покращити власний посадковий матеріал культур, в результаті отримати більшу врожайність та більші прибутки за рахунок реалізації більшої кількості продукції;
- ✓ надавати послуги з очистки зерна для торгуючих аграрних підприємств та за рахунок цього отримувати додаткові прибутки.

Для купівлі лінії очищення зернових та бобових культур ми обрали компанію «Orient Way», оскільки вона вже чотирнадцять років займається «під ключ» розробкою та впровадженням технологічних ліній й окремих одиниць обладнання для очищення зернових, олійних, бобових культур, горіхів та кавового зерна. Компанія має власні виробничі потужності та конструкторське бюро, що дозволяє швидко вирішувати завдання проектування, постачання, установки та обслуговування особистих рішень для вашого бізнесу. ТМ «Julite» випускає продукцію, що відповідає європейським

стандартам якості. Лінії з переробки насіння увійшли в «Топ-10 кращих машин для підприємств харчової промисловості в Китаї». Зерноочисне обладнання від компанії ТМ Julite експортується в більш ніж 27 країн всього світу.

Лінія обробки зернобобових культур здатна видаляти пил, легкі домішки, листя, мушлі, великі та дрібні домішки, каміння, пісок, зіпсоване й темне насіння тощо. Лінія складається з:

1. Повітряно-решетного сепаратору (видалення пилу й легких домішок);
2. Магнітного сепаратору (видалення часток землі);
3. Гравітаційного сепаратору (видалення поганого насіння);
4. Каменевідбирача (видалення каміння);
5. Вібраційного калібратору (розподіл по фракціях);
6. Полірувальної машини;
7. Пакувальної машини;
8. Норій;
9. Аспіраційної системи.

Рис.3.1. Лінія для очищення зернових та бобових культур

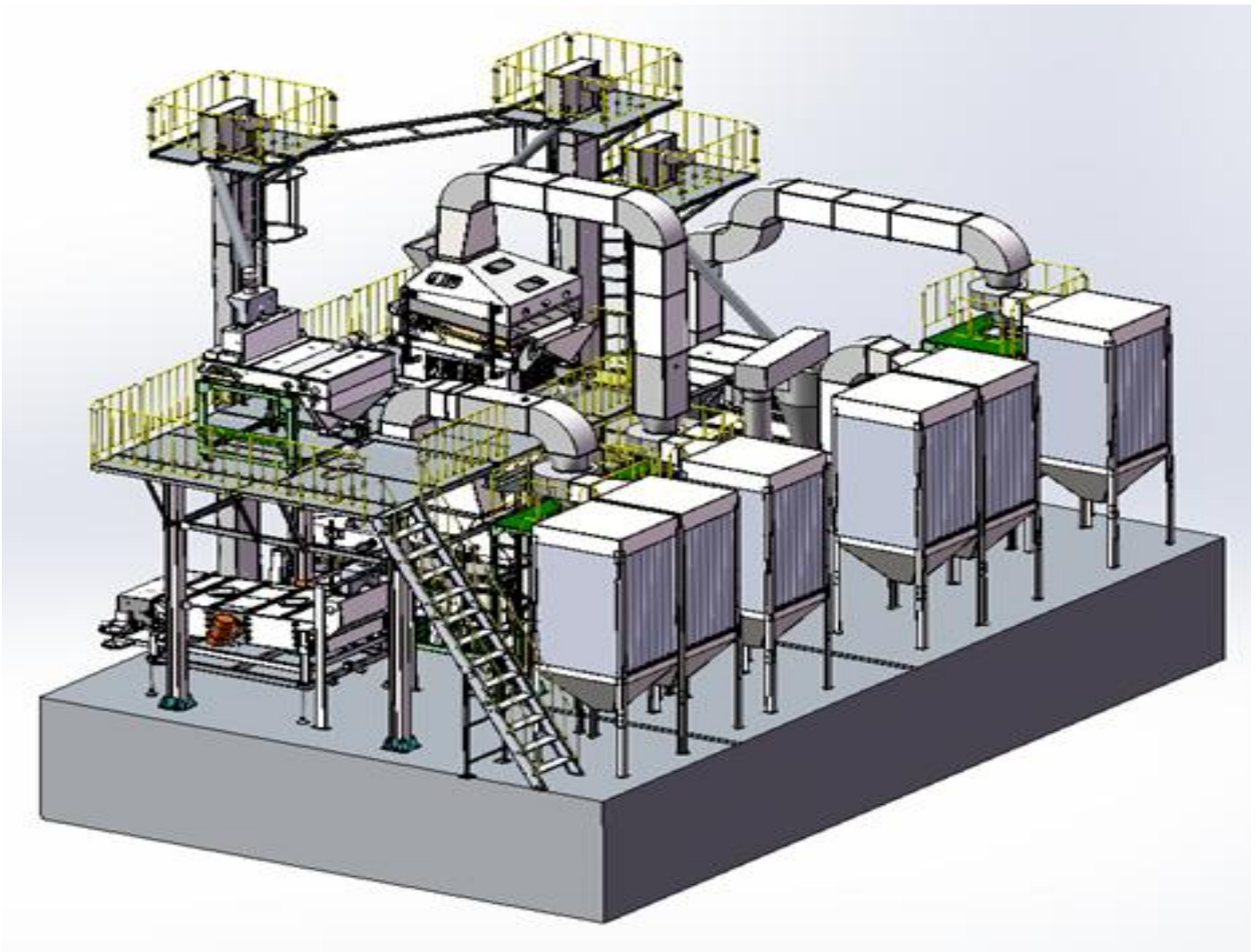

Рис.3.2. Механізм роботи лінії для очищення зернових та бобових культур

Складові лінії для очищення зернових та бобових культур:

1. Julite 5XFZ- 40Z. Повітряні сепаратори з двома гравітаційними столами працюють на будь-якому продукті, продуктивність на пшениці – 30 т / год, при очищенні кунжуту, продуктивність – 10 т / год. Одночасно видаляє пил, січку, полови, уражене комахами та бактеріозом зерно, пророслі й запліснявілі зерна, інші легкі домішки. Виконує функції сортування і калібрування. Підходить для переробки зерна і насіння з великим відсотком засміченості. Призначення: зернові та олійні культури. Має наступні переваги: подвійний повітряний сепаратор; подвійний циклон; герметична конструкція; висока точність очищення; енергозбереження; зменшені витрати повітря.

Вартість – 320000 грн.

Рис.3.3. Повітряно-решетний сепаратор

Таблиця 3.1.

Характеристики товару

Модель	Julite 5XFZ- 40Z
Розмір сит (мм)	2000*1700
Потужність (кВт)	20.55
Пропускна здатність (т/год)	30-40
Вага (кг)	3300
Габаритні розміри (Д*Ш*В)	4500*2560*3550

2. Магнітний сепаратор Julite 5CX-5П. Дані сепаратори видаляють металеві домішки та землю з зернового матеріалу. Магнітне поле удержує металеві фракції та звільняє вхідний матеріал від металевих включень. За допомогою сепаратору можна очистити зерновий матеріал з різною щільністю розподілу по поверхні та при цьому, не

пошкоджувати зерно. Застосування: бобові культури, зернові культури. Вартість – 250000 грн.

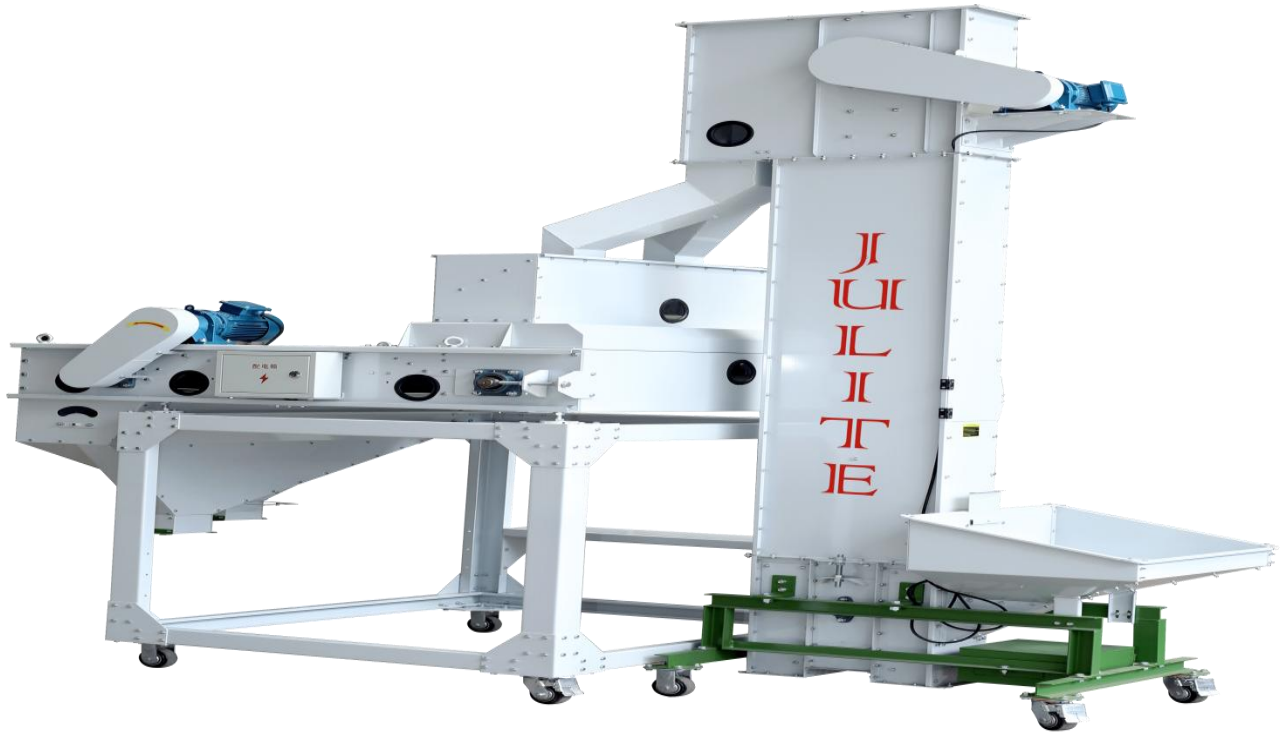

Рис.3.4. Магнітний сепаратор Julite 5CX-5II

Таблиця 3.2.

Характеристики товару

Модель	Julite 5CX-5II
Розмір сит (мм)	1300
Потужність (кВт)	0.75
Напруга (В/Гц)	380/50
Пропускна здатність (т/год)	3-5
Вага (кг)	700
Габаритні розміри (Д*Ш*В)	1600*1600*2070

3. Сепаратор гравітаційний Julite 5XZ-6. Даний сепаратор призначений для

відокремлення сировини шляхом тертя матеріалу в потоці повітря та під дією вібрації. Гравітаційні сепаратори складаються з вібростола, дерев'яної рами, семи повітряних камер, віброприводу й вентилятора. Матеріали з великими та дрібними частинками поділяються допомогою регулювання напору повітряного потоку, амплітуди й інших параметрів.

Сепаратор призначений для відокремлення пророслих або пошкоджених зернових культур, вівсюга, бур'янів, дрібних зерен, і т.д, Призначений для горіхів, зернових культур, кавового зерна. Переваги: доступні вихідні патрубки для готового продукту та відбракованого насіння. Вартість – 305000 грн.

Рис.3.5. Сепаратор гравітаційний Julite 5XZ-6.

Характеристики товару

Модель	Julite 5XZ-6
Розміри сит (мм)	1380*3150
Потужність (кВт)	13.2
Напруга (В/Гц)	380/50
Пропускна здатність (т/год)	6
Вага (кг)	1550
Габаритні розміри (Д*Ш*В)	3870*1720*1700

4. Каменевідбирач Julite QSC з подвійним проходом вибиває каміння під тиском та регульованою силою повітряного потоку. Призначений для бобових культур, зернових культури, олійних культур. Має наступні переваги: обладнаний внутрішніми вентиляторами; вентилятори працюють від двох двигунів; для роботи вібраційних сит використовується двигун з частотним перетворювачем. Вартість – 300000 грн.

Рис.3.6. Каменевідбирач Julite QSC

Характеристики товару

Модель	Julite QSC-10
Розміри сит (мм)	2200*1530
Потужність (кВт)	8.6
Напруга (В/Гц)	380/50
Пропускна здатність (т/год)	10
Вага (кг)	1270
Габаритні розміри (Д*Ш*В)	2300*2290*1550

5. Вібраційний калібратор для зерна Julite серії 5XFJ - 30С складається з бункера для приймання матеріалу, коробка, що просіює, ситової рами, ситового полотна, бункера для скидання очищеного матеріалу та вібродвигуна. Має кілька рівнів сит з різною кількістю отворів, які при просіюванні й сортуванні ділять матеріал на різні фракції. Як правило, калібратор використовується спільно з комбінованим здвоєним повітряно-вібраційним столом 5XFZ-40Z, або з комбінованим повітряно-вібраційним столом 5XFZ-40S. Призначений для бобових культур, зернових культур, олійних культур, кавового зерна. Вартість – 150000 грн.

Рис.3.7. Вібраційний калібратор для зерна Julite серії 5XFJ - 30С

Таблиця 3.5.

Характеристики товару

Модель	5XFJ-30C
Розмір сита (мм)	1500×2400
Кількість шарів	12
Пропускна здатність (т/год)	18-24
Потужність (кВт)	4.5
Вага (кг)	4200
Габаритні розміри (Д*Ш*В)	4387×2549×5435

6. Полірувальна машина Julite 5XPG-5 використовує гвинтовий принцип подачі матеріалу. За допомогою тертя бавовняного полотна та вхідної сировини, здійснюється якісне шліфування зернобобових культур, в тому числі очищення зерен кукурудзи від лушпиння. Призначення: бобові культури, зернові культури. Вартість – 150000 грн.

Рис.3.8. Полірувальна машина Julite 5XPG-5

Характеристики товару

Модель	5XPG-5
Пропускна спроможність (т/год)	5
Потужність (кВт)	7.0
Напруга (В/Гц)	380/50
Вага (кг)	750
Габаритні розміри (Д*Ш*В)	3240*720*2100

7. Пакувальна машина Julite DLB-100A. Обладнання складається з автоматичного ваговимірювального пристрою, конвеєра, швейної машини та комп'ютерного контролера. Машина має такі функції, як швидке зважування, висока точність, компактність і зручна експлуатація. За рахунок оптимальної конструкції й багатозадачності, таке обладнання ідеально підійде для виробництва будь-якого масштабу. Призначення: бобові культури, горіхи, дрібнонасіненні культури, зернові культури, кавове зерно, олійні культури. Переваги: чіткий датчик зважування, стабільна передача сигналу; висока швидкість роботи, стійкість до пошкоджень; основна машина, конвеєр, запакувальний пристрій контролюються комп'ютером; сенсорний LCD екран; автоматична швейна машина. Вартість – 90000 грн.

Рис.3.9. Пакувальна машина Julite DLB-100A.

Таблиця 3.7.

Характеристики товару

Модель	Julite DLB-100A
Об'єм упаковки (кг)	10-100
Пропускна здатність (мішок / год)	≥300
Потужність (кВт)	0.74
Коефіцієнт похибки	0.1%FS
Значення поділу (г)	20
Габаритний розділ (Д*Ш*В)	3000*900*3550

8. Норія Julite DTY-10MII. Ковшові елеватори Julite DTY-10MII забезпечують рівномірне завантаження сировини, низьку швидкість та плавну подачу продукту, зменшують дроблення матеріалу. Застосування: подача матеріалу на каменевідбирач, полірувальник, пневмоочишувач; з'єднання між виробничими лініями. Переваги: плавна, безшумна робота моторредуктора; норії оснащені високоякісними зовнішніми сферичними підшипниками; для створення елеваторів застосовуються лазерні вимірювальні технології, міцні конструкції без деформацій; надійні з'єднання деталей; ковшовий елеватор оснащений подвійним циліндром, який зменшує екструзію й запобігає появі тріщин; елеватори не потребують мастил протягом 5000 робочих годин. Вартість – 70000 грн.

Рис.3.10. Норія Julite DTY-10MII

Характеристики товару

Модель	Julite DTY-10MII
Швидкість норії (м/сек)	0.46
Об'єм ковша (л)	2.8
Пропускна здатність по пшениці (т/год)	10
Потужність (кВт)	0.75
Вага (кг)	580
Габаритні розміри (Д*Ш*В)	1520×800×3390

9. Аспіратор 5XFZ. Аспіраційна система представлена у вигляді окремого рукавного фільтру. Призначена для очищення повітря від пилу, що відводиться із зони сортування гравітаційного столу. Виробляється зі спеціальної тканини й має гнучку конструкцію. Використовується для бобових культур, зернових культур, олійних культур, кавового зерна. Вартість – 65000 грн.

Рис.3.11. Аспіраційна система Julite 5XFZ

Таблиця 3.9.

Характеристики товару

Модель	Julite 5XFZ
Кількість слоїв	3
Розмір сит (мм)	1000*2000
Потужність (кВт)	11.74
Напруга (В/Гц)	380/50
Пропускна здатність (т/год)	5
Вага (кг)	1640
Габаритні розміри (Д*Ш*В)	4500*1840*3380

Резюме проекту

1. Мета проекту – купівля зерноочисної лінії з метою збільшення реалізаційної ціни продукції рослинництва за рахунок збільшення частки продукції вищого класу, а також з ціллю здачі в оренду аграрним підприємствам лінії для очищення зернових та бобових культур.

2. Тривалість проекту – початок січень 2022 р. – закінчення грудень 2023 р.

3. Вартість проекту – 2380000 грн.

4. Учасники проекту:

- замовник – ТОВ АП «Придніпровське»;
- інвестор – компанія ««Bliisso Investeeringute»»;
- кредитор – «Приват банк». Сума кредиту 1700 000 грн під 20% річних терміном на 2 роки.;
- менеджер проекту – головний економіст Бронза О.Л.;
- проектна команда – бухгалтер по веденню основних засобів Сафронова О.О., головний бухгалтер Чуб В.В., головний інженер Рудаков Ю.В.;
- постачальники та консультанти – ТОВ ««Orient Way»».

5. Ризики проекту: можливість невиконання своїх зобов'язань перед інвесторами та кредиторами.

3.2. Ефективність впровадження інвестиційного проекту з придбання лінії для очищення зерна

Сучасний інноваційний розвиток аграрних підприємств України неможливий без значних інвестицій у власне виробництво, в оновлення матеріальної та технічної бази, в людські ресурси. Проблеми інвестування належать до ключових, від вирішення яких залежить успішне функціонування та ефективний розвиток вітчизняного аграрного сектору економіки. Завдяки фінансовим інвестиціям відбувається диверсифікація діяльності підприємств, розширюються межі виробничої діяльності, збільшується прибутковість та рентабельність підприємств.

Для визначення ефективності запропонованого проекту потрібно провести певні розрахунки та зіставити потенційні вигоди та витрати. Спершу проаналізуємо, які нам потрібно здійснити операційні витрати для реалізації проекту.

Таблиця 3.10

Вихідна інформація для проведення проектного аналізу

Показники	2022 р.	2023 р.
Ціна реалізації озимої пшениці (IV клас), грн./ц	829,00	994,80
Ціна реалізації озимої пшениці (III клас), грн./ц	889,00	1066,80
Собівартість продукції, грн./ц	573,00	687,60
Кількість реалізованої пшениці, ц	64253,00	77103,60
Виручка до реалізації проекту, тис.грн.	53265,74	76702,66
Виручка після реалізації проекту, тис.грн.	56436,32	81040,30
Додаткова виручка від реалізації проекту, тис.грн	3170,58	4337,64
Адміністративні витрати, тис.грн.	25,00	30,00
Балансова вартість ОЗ, тис.грн.	1700,00	
Норма амортизації, %	15,00	15,00
Ставка дисконту, %	20,00	20,00

В розрахунки включені доходи від реалізації зернових культур вищого класу; доходи від послуг лінії з очищення зернових, олійних культур; доходи від комерційних операцій з реалізації зернових культур не власного виробництва.

Оскільки лінія з очищення зернових культур запускається вперше, то потрібні додаткові кошти на її експлуатацію: витрати на заробітну плату персоналу та соціальні відрахування, витрати на електроенергію, адміністративні витрати, витрати на необхідні для обслуговування лінії технічні засоби тощо. Проаналізуємо основні витрати операційної діяльності в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

Витрати операційної діяльності, тис.грн.

Показники	2022 р.	2023 р.	Усього
Прямі матеріальні витрати	356,00	427,20	783,20
Прямі трудові витрати (оплата праці і соціальні відрахування)	150,48	180,58	331,06
Разом прямі витрати	506,48	607,78	1114,26
Операційні витрати – всього	365,00	586,75	951,75
в.т.ч.- адміністративні витрати та інші витрати	25,00	30,00	55,00
виплата відсотків по борговим зобов'язанням	340,00	340,00	680,00
Амортизація, всього	255,00	216,75	471,75
Всього витрат операційної діяльності	1126,48	1411,28	2537,76

Розмір запланованих надходжень надано у таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Надходження від операційної діяльності тис.грн.

Показники	2022 р.	2023 р.	Усього
Доходи від реалізації продукції, робіт, послуг	55486,3	79900,3	135386,62
Доходи отримані за рахунок очищення та перепродажу зерна не власного виробництва	950	1140	2090
Доходи від оренди лінії з очищення зерна	350	420	770
Всього витрат операційної діяльності	56786,3	81460,3	138246,62

На основі вище наведених даних складемо бюджет проекту, в якому відобразимо основні статті доходів, витрат та надходжень коштів на початок періоду (таблиця 3.13.)

Таблиця 3.13

Плановий баланс грошових надходжень і витрат по проекту, тис.грн.

Статті доходів/витрат	2022 р.	2023 р.	Усього
I. Кошти на початок здійснення проекту	1700,00	54369,84	56069,84
II. Надходження, в т.ч.:			
1. Від операційної діяльності	55486,32	79900,30	135386,62
2. Від інвестиційної діяльності:			
2.1. Отримані інвестиції			
2.2. Продаж активів			
3. Від фінансової діяльності:	350,00	420,00	770,00
3.1. Короткострокові позики та кредити			
3.2. Дивіденди та володіння корпоративними правами			
3.3. Відсотки від фінансових вкладень			
3.4. Доходи від оренди обладнання	350,00	420,00	770,00
3.5. Інші доходи від фінансових операцій			
III. Разом наявні кошти (I+II)	57536,32	134690,14	192226,46
IV. Витрати, в т.ч.:			2537,76
4. По операційній діяльності	1126,48	1411,28	
5. По інвестиційній діяльності	1700,00		1700,00
5.1. Капітальні грошові витрати			
5.2. Фінансові вкладення			
6. По фінансовій діяльності			
6.1. Виплати на погашення довгострокових кредитів	340,00	340,00	680,00
6.2. Виплати на погашення короткострокової кредиторської заборгованості			
6.5. Інші виплати по фінансовій діяльності			
V. Разом грошові виплати (4+5+6)	3166,48	1751,28	4917,76
VI. Кошти на кінець року	54369,84	132938,86	187308,70
Грошовий потік по операційній діяльності	54359,84	78489,02	132848,86
Грошовий потік по інвестиційній діяльності	-1700	0	-1700
Грошовий потік по фінансовій діяльності	10	80	90
Загальний грошовий потік	52669,84	78569,02	131238,86

Дані попередньої таблиці свідчать проте, що грошові потоки з інвестиційної діяльності є негативними, що обумовлено перебільшенням суми витрат над

надходженнями в перші роки реалізації проекту. Для виправлення даної ситуації потрібно пожвавити діяльність інвестиційного та фінансового відділів, а саме отримані кошти інвестувати в нововведення або ж інноваційні проекти; покласти в банк під депозити; продати стару техніку, яка є пасивом для підприємства.

Грошовий потік по операційній діяльності є додатнім і в цілому за 3 роки складає 132848,86 тис.грн, що свідчить про стабільну роботу підприємства. Ключовою стратегією є збільшення обсягів виробництва. Загальні грошові потоки по всіх видах діяльності по підприємству є позитивними та разом складають 131238,86 тис.грн., що є перспективним для подальшого розвитку підприємства.

Для розрахунку економічної ефективності проекту з закупівлі та експлуатації лінії з очищення зернових, олійних культур варто здійснити проектний аналіз та визначити основні показники результативності – чисту теперішню вартість, чисту теперішню вартість модифіковану, рентабельність інвестицій, коефіцієнт вигод/витрат, термін окупності проекту. Для розрахунку скористаємось наступними формулами:

1) чиста теперішня вартість проекту (NPV) – різниця між сумою дисконтованих грошових надходжень, які виникають при реалізації проекту, та сумою дисконтованих витрат, необхідних для здійснення усього проекту:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+i)^t}, \quad (3.1)$$

де B_t - повні вигоди за рік t ;

C_t – повні витрати за рік t ;

t – відповідний рік проекту (1, 2, ..., n);

n – строк служби проекту в роках; i – ставка дисконту (процентна).

2) чиста теперішня вартість проекту модифікована (NPV_M) – різниця між NPV та сумою інвестицій:

$$NPV_M = NPV - I, \quad (3.2)$$

де I – сума інвестицій.

3) рентабельність інвестицій (PI) – визначає вигоду інвестора від участі в проекті:

$$PI = (NPV_M : I) * 100\%. \quad (3.3)$$

4) коефіцієнт вигоди/затрати (В/С) - сума дисконтованих вигод, поділена на суму дисконтованих затрат:

$$B/C = \frac{\sum_{t=1}^n B_t / (1+i)^t}{\sum_{t=1}^n C_t (1+i)^t}. \quad (3.4)$$

5) термін окупності проекту (PB) – визначає, за який період проект покриває витрати:

$$PB = (t_0 - 1) + \frac{I - \sum PV_{(t_0-1)}}{PV_{t_0}}, \quad (3.5)$$

де PV – дисконтовані грошові потоки;

t_0 – номер року, в якому сума дисконтованих грошових потоків починає перевищувати суму інвестицій [1].

Таблиця 3.14

Визначення показників ефективності проекту

Показники	2 022р.	2 023р.
Початкові інвестиції, тис. грн.	2380,00	
Додаткова виручка від реалізації проекту тис.грн	3170,58	4337,64
Витрати на експлуатацію проекту, тис. грн.	1126,48	1411,28
Амортизаційні відрахування, тис. грн.	255,00	216,75
Коефіцієнт дисконтування	0,8333	0,6944
Грошові потоки, тис. грн.	2299,10	3143,11
Дисконтовані грошові потоки, тис. грн.	1915,92	2182,72
Дисконтований грошовий потік з початку експлуатації проекту, тис. грн.	1915,92	4098,64
Дисконтовані вигоди, тис. грн..	2854,65	3162,77
Дисконтовані витрати, тис. грн.	938,73	980,05
Чиста теперішня вартість, тис. грн.	4098,64	
Модифікована теперішня вартість, тис. грн.	1718,64	
Рентабельність інвестицій, %	72,21	
Коефіцієнт вигоди/витрати	3,14	
Термін окупності, роки	1,21	

Провівши проектний аналіз, можемо стверджувати, що даний проект є ефективним, оскільки коефіцієнт вигоди/витрати більший ніж одиниця, термін окупності не перевищує періоду його експлуатації. З економічної точки зору цей проект є вигідним, про що свідчать наступні показники:

1. Чиста теперішня вартість є значною, це свідчить, що сума грошових надходжень, котрі виникають при здійсненні проекту та приводяться до їх теперішньої вартості на 1718,64 тис.грн. переважає суму дисконтованих вартостей усіх витрат, потрібних для реалізації проекту;

2. Рентабельність інвестицій складає 72,21%, це є свідченням того, що проект є вигідним та отримані прибутки значно перевищують витрати щодо реалізації проекту;

3. Проект є швидко окупним, оскільки повністю окупує себе строк трохи більший року.

Проте, на будь-який інвестиційний проект завжди можуть впливати певні ризиків. Тому, ключовим завданням визначення ефективності проекту є дослідження можливих ризиків проекту.

При використанні методу оцінки ризику як аналізу сценаріїв варто розрахувати наступні показники:

$$1) \text{ Можливе значення доходу} = (\text{Ціна-Собівартість}) * \text{Кількість} \quad (3.6)$$

2) Можливе очікуване значення доходу ($M_{до}$), що розраховується за формулою:

$$M_{до} = \sum D_i * Y_i, \quad (3.7)$$

де D_i – доход за i -тим сценарієм;

Y_i – ймовірність i -того сценарію.

3) Середньоквадратичне відхилення можливого доходу ($MДв$)

$$MДв = \sqrt{\sum (D_i - M_{до})^2 * Y_i}, \quad (3.8)$$

4. Коефіцієнт варіації ($Kв$)

$$Kв = MДв / M_{до}. \quad (3.9)$$

За допомогою методу аналізу сценаріїв (таблиця 3.15) та через розрахунок зони беззбиткового виробництва (таблиця 3.16) прорахуємо можливі ризики проекту.

Таблиця 3.15

Вихідні дані для розрахунку ризику проекту методом аналізу сценаріїв

Ймовірність	Собівартість за 1ц, грн.	Ціна за 1ц,	Реалізована кількість,ц	Можливе значення	Можливе значення	Відхилення
0,25	573	849	355271	94054796,00	23513699,00	7056224011109,15
0,3	573	869	347745	98932520,00	29679756,00	56764054852,27
0,35	573	889	350203	106664148,00	37332451,80	18634340480538,10
0,1	573	829	361000	88416000,00	8841600,00	11993550119044,60
1	x	x	x	x	99367506,80	37740878665544,20

Коефіцієнт варіації = $6143360,54 / 99367506,80 * 100\% = 6,2\%$.

Таке значення коефіцієнта варіації вказує на те, що найбільш ймовірно відхилення від середнього очікуваного доходу по проекту буде коливатися в межах 99367506,80 грн. ($\pm 6,2\%$)

Таблиця 3.16

Розрахунок ризику проекту методом зони виробничої стійкості

Ймовірність	Точка беззбиткового	Зона виробничої	Зважена зона виробничої
0,25	164375,02	53,73	13,43
0,30	153268,60	55,93	16,78
0,35	143568,06	59,00	20,65
0,10	177216,82	50,91	5,09
1,00	x	x	55,95

Тобто, при зменшенні реалізації продукції на 55,95% аграрне підприємство зможе «залишатись на плаву», а тому 55,95% продукції є запасом виробничої стійкості.

3.3. Напрями удосконалення управління інноваційною діяльністю в

ТОВ «Придніпровське»

В умовах постійно зростаючої конкуренції, саме активна інноваційна діяльність та реалізація інноваційних проектів є ключовим фактором успіху підприємницької діяльності. Нові ідеї, товари, продукти, послуги, нові технології, механізми управління

та організаційні рішення здатні не лише вивести підприємство з кризової ситуації, а й гарантувати процвітання та фінансову стабільність в майбутньому. Складність і висока швидкість зміни ринкових процесів, виявлення нових запитів і зміна позицій споживачів, глобальні технологічні зрушення, швидкий розвиток інформаційних технологій, а отже, стрімке розповсюдження та одержання інформації, її доступність не лише ускладнюють роботу підприємств, а й сприяють появі нових, неочікуваних можливостей для введення підприємницької діяльності.

Оскільки інноваційна діяльність є достатньо ризиковою, її здійснення потребує формування відповідних механізмів та організаційних структур для реалізації, котрі мають забезпечити виконання наступних основних завдань:

- створення відповідного рівня інформаційного забезпечення процесу управління інноваційною діяльністю в підприємстві, при якому власники та керівники відповідальних підрозділів будуть отримувати своєчасну та точну інформацію щодо реалізації інноваційних проектів, котрі здійснюються підприємством і про очікувані вигоди майбутніх інноваційних проектів;
- оптимізація обсягу інвестицій для здійснення інноваційних проектів що зумовлене високим ступенем ризику останніх;
- упорядкування процесів обліку й контролю інноваційних витрат підприємства та обсягів одержуваних прибутків від реалізації інноваційної діяльності;
- формування можливостей для швидкого регулювання та реагування на процеси здійснення інноваційних проектів підприємства від початкової стадії проведення науково-дослідних робіт до реалізації всього проекту;
- запровадження ефективних форм організації, враховуючи перш за все економічні, фінансові, соціально-психологічні, організаційно-управлінські чинники, які впливають на поведінку всіх учасників інноваційного процесу;
- збільшення інноваційного потенціалу підприємства за допомогою активізації всіх наявних ресурсів, широкомасштабне використання технологічних трансферів, розвиток венчурних механізмів освоєння нововведень [84].

Ключовими напрямками удосконалення управління інноваційною діяльністю в підприємстві є:

- 1) розроблення інноваційної стратегії підприємства та поступова, виважена її реалізація;
- 2) використання знань системного аналізу, теорії систем під час здійснення технічного переозброєння та якісної модернізації виробництва, використання унікальних технологій на кожному етапі виготовлення продукції з ціллю збільшення її інтелектуальної складової та підвищення конкурентоспроможності;
- 3) впровадження основ інноваційного менеджменту в систему внутрішнього управління та контролю інноваційної діяльності;
- 4) контроль наявних та пошук можливих джерел фінансування інноваційного розвитку виробництва;
- 5) здійснення інвестицій в інноваційні розробки та реалізація перспективних інноваційних проектів;
- 6) запровадження нових, прогресивних форм організації та оплати праці, здійснення ефективної мотивуючої політики щодо забезпечення розвитку інноваційної діяльності в підприємстві;
- 7) інвестування в розвиток та підвищення кваліфікації персоналу підприємства задля нарощування інтелектуального капіталу підприємства, адже доведено, що самими беззбитковими інвестиціями є інвестиції в розвиток та навчання персоналу підприємства [65].

Для реалізації заходів з покращення обліку інноваційних витрат в підприємстві «Придніпровське» пропонуємо заснувати фонд інноваційного розвитку для збереження всіх витрат, які призначені для реалізації інноваційної діяльності за рахунок власних коштів.

Групування напрямів інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства або ж різновидів інноваційних витрат підприємства в складі фонду інноваційного розвитку представлено в табл. 3.17.

Таблиця 3.17

Групування напрямків інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства

Напрями інвестиційного забезпечення	Складові інноваційних витрат	Приклади інноваційних витрат
Інвестиції у наукові дослідження і розробки	1. Інвестиції для фінансування поточних інноваційних витрат	1.1. У тому числі за елементами витрат
		1.1.1. Матеріальні затрати
		1.1.2. Витрати на оплату праці
		1.1.3. Відрахування на соціальні заходи
		1.1.4. Амортизація
		1.1.5. Інші витрати
		1.2. У тому числі за напрямками витрат
		1.2.1. У виготовлення нової продукції
		1.2.2. У покращення наявної аграрної продукції
		у тому числі:
		в здешевлення обладнання
		в збільшення тривалості експлуатації обладнання
		у збільшення продуктивності обладнання
		в зменшення собівартості виробництва продукції з використанням даного обладнання
Інвестиції у придбання нових технологій і засобів праці для виробництва нових (покращених) видів машинобудівної продукції	1. Інвестиції для фінансування витрат на придбання нових технологій, техніки, ліцензій та патентів	У тому числі:
		в купівлю енергозберігаючих, маловідходних і безвідходних технологій
		в купівлю інших прогресивних технологій
		в купівлю інноваційних видів обладнання
		в купівлю ліцензій та патентів
	2. Інвестиції для фінансування витрат на придбання техніки та інших основних фондів (не інноваційних) для виготовлення інноваційної продукції	У тому числі:
		в купівлю я техніки (не інноваційних видів) для виготовлення інноваційної продукції
		в купівлю інших основних засобів (не інноваційних видів) для виготовлення інноваційно їпродукції

Джерело: [52]

Групування інвестиційних ресурсів підприємства за напрямками фінансування інноваційних витрат є важливою умовою для оцінки ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. Таке оцінювання має передбачати порівняння величини здійснюваних інноваційних витрат із величиною одержаних фінансових результатів, котрі отримує підприємство від здійснення інноваційної діяльності, з одночасним вирішенням наступних завдань:

- ✓ визначення строку, протягом якого здійснюється зіставлення;
- ✓ розрахунок одержаних фінансових результатів від реалізації інноваційної діяльності;
- ✓ прорахунок величини інвестиційного лагу, тобто періоду від початку вкладення коштів у створення нової (поліпшеної) продукції до моменту отримання прибутків від її виготовлення;
- ✓ Вибір інтегральних показників оцінювання ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. В якості даних показників варто використовувати основні показники результативності – чисту теперішню вартість, чисту теперішню вартість модифіковану, рентабельність інвестицій, коефіцієнт вигод/витрат, термін окупності проекту [82].

Кожен з вище перелічених напрямків удосконалення управління інноваційною діяльністю підприємства, варто розглядати як систему, котра включає комплекс заходів, які варто здійснити підприємству для гарантованого підвищення ефективності та конкурентоспроможності діяльності підприємства на основі інноваційного розвитку.

Отже, для реалізації ефективної виробничої, збутової, фінансової діяльності підприємству постійно варто розробляти та впроваджувати інноваційні ідеї, рішення, при цьому удосконалюючи систему управління інноваційною діяльністю. Саме ефективна система управління інноваційною діяльністю має бути тим дієвим інструментом в сучасній конкурентній боротьбі, за допомогою якого підприємство досягає «нових висот» та виходить на новий небачений рівень виробництва. Заходи щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності мають здійснюватися не лише

вартість є значною, це свідчить, що сума грошових надходжень, котрі виникають при здійсненні проекту та приводяться до їх теперішньої вартості на 1718,64 тис.грн. переважає суму дисконтованих вартостей усіх витрат, потрібних для реалізації проекту; рентабельність інвестицій складає 72,21%, це є свідченням того, що проект є вигідним та отримані прибутки значно перевищують витрати щодо реалізації проекту; проект є швидко окупним, оскільки повністю окупує себе строк трохи більший року.

4. Для удосконалення управління інноваційною діяльністю в аграрному підприємстві «Придніпровське» варто: розробити інноваційну стратегію підприємства; використовувати знання системного аналізу, теорії систем під час здійснення технічного переозброєння та якісної модернізації виробництва з ціллю збільшення її інтелектуальної складової та підвищення конкурентоспроможності; впроваджувати основи інноваційного менеджменту в систему внутрішнього управління та контролю інноваційної діяльності; забезпечити контроль наявних та пошук можливих джерел фінансування інноваційного розвитку виробництва; здійснювати інвестицій в інноваційні розробки та реалізація перспективних інноваційних проектів; запроваджувати нові, прогресивні форм організації та оплати праці для забезпечення розвитку інноваційної діяльності в підприємстві; інвестувати в розвиток та підвищення кваліфікації персоналу підприємства задля нарощування інтелектуального капіталу підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отримані в результаті дослідження результати дали змогу розв'язати наукове завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних засад і розробки практичних рекомендацій щодо обґрунтування концепції підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Інновація – це комплексний процес створення, поширення і використання нового практичного засобу для кращого задоволення відомої потреби людей. Інновації мають наступні особливості: інновація є бажаною, необхідною та корисною зміною в попередньому стані будь-якого об'єкту, предмету, процесу; ця зміна повинна мати практичне застосування та приносити позитивний результат; ці зміни можуть стосуватись будь-яких виробів, технологій, організацій виробництва, менеджменту тощо; інновації є найважливішим джерелом втілення цілей розвитку суб'єкта, в результаті чого підвищується ефективність його діяльності.

2. Інвестиції – це грошові (або ж еквівалентні їм) кошти, які потенційний інвестор (тобто власник фінансових засобів), планує вкласти в проект, з метою підвищення ефективності діяльності будь-якої сфери діяльності даного проекту (з урахуванням можливих ризиків) та одержання прибутку (доходу) або ж соціального ефекту в майбутньому. Інвестиційне забезпечення – це комплекс різноманітних умов, ресурсів, методів, економічних механізмів і важелів, котрі забезпечують бажаний перебіг інвестиційних процесів і призводять до зміни кількісних і якісних показників діяльності підприємства у довготривалій перспективі, при його здатності протистояти негативному впливу зовнішнього середовища».

3. Головною метою інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств є формування його ефективної господарської діяльності в будь-якій сфері економіки на новій методологічній, організаційній, технологічній основі для забезпечення конкурентоспроможності розвитку та закріплення позицій як на

внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства – це система, котра вмістить в собі суб'єкти та об'єкти інвестування, джерела та форми інвестування інноваційної діяльності. Для розрахунку ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності використовуються наступні ключові показники: чиста приведена вартість (NPV); внутрішня норма дохідності (IRR); дисконтований період окупності (DPP); індекс прибутковості (PI). Кожен з перелічених показників має свої переваги та недоліки, а також сферу, в якій є доцільним застосування того чи іншого показника.

4. Земельна площа ТОВ АП «Придніпровське» в 2021 р. в порівнянні з 2017 р. зменшилась на 4431 га або на 32,8%. Вартість валової та товарної продукції в 2021 р. в порівнянні з 2014 р. в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь зросла відповідно на 19,4 % та 120,7 % відповідно. Середньорічна чисельність персоналу підприємства зменшилась на 162 людини, а продуктивність праці збільшилась на 13 люд.-год. В 2021 році коефіцієнт зносу основних засобів склав 0,41, це говорить про те, що основні засоби зношені на 41% порівняно з їх первісною вартістю. Оновлення основних засобів на підприємстві здійснюється дуже повільно. Якщо говорити про економічну ефективність, то в ТОВ АП «Придніпровське» простежується позитивна динаміка, адже рівень рентабельності в 2017 р -1,1%, а вже в 2021 р. становив 18,2%, тобто по збільшився на 19,3 відсоткові пункти, що свідчить про ефективне використання ресурсного потенціалу та подальші перспективи діяльності агропідприємства «Придніпровське».

5. За даними проведеного бриф-аналізу ТОВ АП «Придніпровське» є платоспроможним, а його активи ліквідними. Про успішний розвиток підприємства свідчить коефіцієнт загальної ліквідності, який за період дослідження збільшився на 0,49 в.п.. Коефіцієнт платоспроможності свідчить про можливість підприємства вчасно покривати свої зобов'язання та має позитивну динаміку, адже в 2017 р. він складав 0,09 (що на 0,01 менше норми), а в 2021 р. збільшився до 0,29. Також аграрне підприємство характеризується фінансовою стійкістю, незалежністю від зовнішніх кредиторів,

фінансуванням за рахунок власного капіталу. Коефіцієнт автономії є вищим за його нормативне значення, котре становить 0,5, а коефіцієнт фінансової стабільності, протягом усього часу дослідження, є значно вищим за одиницю, що означає, перевищення кількості власних коштів над кількістю позикового капіталу. Коефіцієнти рентабельності мають тенденцію до зростання, що характеризує діяльність підприємства, як стабільну, злагожену, ефективну. Рентабельність сукупного капіталу ТОВ АП «Придніпровське» протягом 2018-2021 рр.. була позитивною (21%, 35%, 69% та 81% відповідно), отже продуктивність ресурсів підприємства у 2018-2021 рр. була на рівні 21%, 35%, 69% та 81% відповідно. Тільки в 2017 р. отримано негативне значення рентабельності сукупного капіталу (-17%). Також оптимістичні значення показника рентабельності власного капіталу, позитивну динаміку якого зафіксовано протягом 2018-2021 рр. Це свідчить, що рентабельність інвестицій, первісно направлених, а потім і повторно інвестованих у підприємство його власниками, була позитивною та на достатньому рівні.

6. Реалізація проекту щодо підвищення якості продукції, а конкретно – купівля лінії з очищення та сортування зернових, олійних культур з метою збільшення реалізаційної ціни продукції рослинництва за рахунок збільшення частки продукції вищого класу (вартість проекту 2380000 грн., вартість обладнання 1700000 грн, кредит в «Приватбанку» на 2 роки під 20%) дозволить отримувати близько 4337640 грн. в рік додаткової виручки. Даний проект є ефективним, оскільки коефіцієнт вигоди/витрати є більшим за одиницю та складає 3,14, а термін окупності не перевищує періоду його експлуатації та становить лише 1,21 роки. При цьому запас виробничої стійкості продукції складе 55,95% .

7. Для реалізації заходів з покращення обліку інноваційних витрат в підприємстві «Придніпровське» пропонуємо заснувати фонд інноваційного розвитку для збереження всіх витрат, призначених для реалізації інноваційної діяльності за рахунок власних коштів. Групування інвестиційних ресурсів підприємства за напрямками фінансування інноваційних витрат є важливою умовою для оцінки

ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. Таке оцінювання має передбачати порівняння величини здійснюваних інноваційних витрат із величиною одержаних фінансових результатів, котрі отримує підприємство від здійснення інноваційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук Г.О. Інноваційна діяльність в Україні: економічний механізм стимулювання / Г.О. Андрощук // Інтелектуальна власність. – 2000. – №12. – С. 23–28.
2. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін: навчальний посібник / Бажал Ю.М. — Київ.: Заповіт, 1996. — 238 с.
3. Білик В.В. Сутність інвестицій та наукові підходи до інвестиційної діяльності / В.В. Білик // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – № 2, Т. 2. – С. 112–115.
4. Бланк И.А. Управление инвестициями предприятия / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2003. – 408 с.
5. Близнюк Т.П. Вплив циклічності розвитку економіки на інноваційну діяльність підприємства / Т.П. Близнюк. – Х.: ФОП Александра К.М., 2008. – 352 с.
6. Бутук А.И. Экономическая теория: [учеб. пособ.] / А.И. Бутук. – Вікар, 2000. – 644 с.
7. Ванькович Л.Я., Ковальчук С.І. Іноземні інвестиції: визначення, сутність, класифікація. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua /portal/natural/Vnulp/Management./2008_635/22.pdf
8. Вахович І.М. Концептуальні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку регіону / І.М. Вахович, Г.Л. Денисюк // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 138-144.
9. Висоцька І.Б. Інноваційний чинник розвитку промисловості: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.07.01 / І.Б. Висоцька; НАН України. Об'єдн. ін-т економіки. – К., 2005. – 19 с.
10. Височан О.С., Пікуш Ю.В. Наукові підходи до визначення понять "інновації" та "інноваційна діяльність" у сільському господарстві [Електронний ресурс] / О.С. Височан, Ю.В. Пікуш // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – Т. 3. — Режим доступу: [www.nbuv.gov.ua /portal/.../101"104.pdf](http://www.nbuv.gov.ua /portal/.../101)

11. Волдачек Л. Стратегия управления инновациями на предприятии / Л. Волдачек. – М.: Экономика, – 2001. – 128 с. – С.74
12. Волчанська Л.В. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної привабливості аграрних підприємств / Л. В. Волчанська // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 23. – С. 102-106.
13. Воробьев Ю.Н. Инвестирование: [учеб. пособ.] / Ю.Н. Воробьев, Е.И. Воробьева. – Симферополь: Таврия, 2004. – 340 с.
14. Гаман М. В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід: монографія / М. В. Гаман. – К. : Вікторія, 2004. – С. 104-131
15. Герасимчук З.В. Економічна сутність інвестиційної інфраструктури регіону / З.В. Герасимчук, Ю.А. Подерня–Масюк // Економічні науки : зб. наук. праць Луцьк. нац. техн. ун–ту. – 2008. – Ч. 2. – № 5. – С. 6–14.
16. Герасіна В. О. Інвестиційне забезпечення ефективного функціонування підприємств хлібопрод.комплексу АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.04 - «економіка та управління підприємствами» / Герасіна В. О. – Київ, 2007. – С. 6-7.
17. Гобрей М. В. Теоретико–методична сутність інвестиційного процесу як економічної категорії / М. В. Гобрей // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2017. – Вип. 6. – С. 151–154.
18. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (з чинними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. <http://www.u-e-p.eu/analytics/2013/july/kudi-ruhatsya-ukranska-nauka.html>
19. Грицай О.І. Економічна сутність терміну «інноваційний процес» / О. І. Грицай // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. – 2010. – № 3. – С. 126–136.
20. Денисенко М.П. Стратегічна місія інноваційної діяльності та шляхи її активізації в Україні / М.П. Денисенко, Я.В. Риженко // Проблеми науки. – 2007. – № 6.

– С. 10-16.

21. Економічна енциклопедія: у 2-х т. / [за ред. Усатенко О.А., Гаврилішина Б.Д., Мочерного С.В., Амоши О.І., Гальчинського А.С.]. – К.: «Академія», 2000. Т.2. – С. 630- 631.

22. Економічний енциклопедичний словник: у 2-х т. [за ред. С.В. Мочерного]. – Львів: Світ, 2005. Т.1 – 616 с., Т.2 – 568 с.

23. Жариков И.А. Управление инновационными процессами: [учеб. пособ.] / И.А. Жариков, В.В. Жариков, В.Г. Однолько, А.И. Евсейчев. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – С. 123–138.

24. Загородній А.Г. Інвестиційний словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. – Львів: «Бескид Біт». – 2005. – 512 с.

25. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р. № 433-VI (з чинними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

26. Закон України “Про інноваційну діяльність”: за станом на 1 груд. 2013 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - N 36, С.266.

27. Закон України “Про інвестиційну діяльність”: за станом на 1 груд. 2013 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - N 47, С.646.

28. Захаркіна О.Д. Проблеми розвитку інновацій в Україні / Реалії та перспективи інноваційного розвитку України (економічні, фінансові та правові аспекти). Збірник матеріалів X міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців 26 березня 2010 року. Частина II – С. 32–34

29. Игошин Н.В. Инвестиции. Организация управления и финансирование: [учебник для вузов] / Н.В. Игошин. – М.: ЮНИТИ –ДАНА, 2002. – 542 с.

30. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. Кейнс; [пер. с англ. под ред. Н.Н.Любимова]. – М.: Гелиос АРВ. – 1999. – 352 с.

31. Кифяк В. Теоретичні основи визначення категорії «розвиток підприємства» / В. Кифяк // Економічний аналіз. – Тернопіль, 2011. – Вип. 8, ч. 2. – С.

190-194.

32. Кісіль М.І. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного виробництва та сільських територій / М.І. Кісіль // Менеджмент: збірник наукових праць. – К., 2009. – № 11. – 225 с.

33. Коваленко О.В. Проблемні аспекти становлення інноваційної системи України в контексті теорії технологічного розвитку / О.В. Коваленко // Ефективна економіка. – 2015. – № 3. – С. 31.

34. Ковтуненко К.В. Інноваційний процес та інноваційна діяльність як рушійна сила формування інтелектуального капіталу промислового підприємства / К.В. Ковтуненко // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 1(9) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2013_1/pdf/13kkvkpp.pdf.

35. Коденська М.Ю. Мотиваційні чинники інвестиційного забезпечення розвитку аграрно-промислового виробництва / М.Ю. Коденська // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2013. – № 2. – С. 62-66.

36. Колесник О.О. Оцінка інвестиційного забезпечення розвитку туризму в Україні / О.О. Колесник // Економіка. Управління. Інновації. – 2011. – № 2(6). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_kolesnyk6.htm

37. Корінько Н. Д. Інновації у діяльності суб'єктів господарювання / Н.Д. Корінько // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – С. 149–154.

38. Костецький Я.І. Факторний аналіз рентабельності діяльності сільськогосподарських підприємств / Я.І. Костецький / Економічний аналіз. – 2012. – Випуск 10. – Ч. 4. – С. 179-181.

39. Коюда В.О. Інноваційна діяльність підприємства та оцінка її ефективності / В.О. Коюда, Л.А. Лисенко. – Х.: ФОП Павленко О.Г.; ІНЖЕК, 2010. – 224 с.

40. Краус Н.М. Інноваційний процес як основа формування механізму інноваційної інфраструктури: інституціональний аспект / Н.М. Краус // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». –

2013. – № 4. – С. 15–20.

41. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 608 с. – С.24

42. Кузнєцова А.Я. Удосконалення банківського і небанківського фінансування інноваційної діяльності в Україні: [монографія] / А.Я. Кузнєцова, Н.Я. Зінько, О.О. Другов. – К.: УБС НБУ, 2009. – 175 с.

43. Кундеус О. М. Інвестиційне забезпечення діяльності підприємств на інноваційній основі / О. М. Кундеус // Інноваційна економіка. – 2007. – №4. – С. 148-155.

44. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання / Ін-т екон. прогнозів. НАН України; Івано-Франків. держ. техн. ун-т нафти і газу. – К., 1999. – 253с. – С. 38

45. Лопатюк Р.І. Інвестиційне забезпечення підприємств аграрної сфери / Р.І. Лопатюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/investmen/4527investitsijnezabezpechennyapidpriemstv-agrarnoji-sferi.html>

46. Макконелл К.Р., Брю С. Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконелл, С.Л. Брю; [пер с 16-го англ. изд.] – М.: ИНФРА-М, 2007. – XXXVI, 940 с.

47. Манаєнко І.М. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств електроенергетики: монографія / І.М. Манаєнко – Київ: НТУУ «КПІ», 2016. –157 с.

48. Маркс К. Капитал./ К. Маркс – М.: Издательство политическая литература, 1975. – Т. 2. - 752 с.

49. Массе П. Критерии и методы оптимального определения капиталовложения / П. Массе. – М.: Статистика, 1971. – 504 с.

50. Мельник Л.І. Управління інноваційними процесами машино- будівних підприємств: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.00.04 / Л.І. Мельник; НУ «Львівська політехніка». – Львів, 2007 – 22 с.

51. Микитюк В. Взаємозв'язок інвестиційної та інноваційної діяльності промислового підприємства / В. Микитюк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Випуск №13. – С. 86–91.
52. Мок Лафлин Д. Дж. Ценные бумаги: Как добиться высоких доходов. Приложение к учебн. «Основы инвестирования» Л. Дж. Гитмана, М.Д. Джонка. Пер. с англ. М.: Дело, 1999. – 208 с.– С.11
53. Монастырный Е.А. Термины и определения в инновационной сфере / Е.А. Монастырный // Инновации. – 2008. – № 2. – С. 28–31.
54. Надтока Т.Б. Соціальний розвиток промислового підприємства та механізми його управління // Управлінські технології у рішенні сучасних проблем розвитку соціально-економічних систем: монографія / Т.Б. Надтока, Г.А. Какуніна, О.В. Мартякова та ін. / за заг. ред. О.В. Мартякової. – Донецьк: Вид-во ДонНТУ, 2011. – 744 с. – С. 564-569.
55. Алексеенко Л. М. Стан та проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату України [Електронний ресурс] / Л. М. Алексеенко, М. М. Назаров // Наука й економіка. – 2013. -Вип. 2. – С. 53–57. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nie_2013_2_11.pdf
56. Омарбакиев Л.А. Инновационные процессы в сельском хозяйстве Республики Казахстан: теория, методология, императивы развития : автореф. дис. на соискание наук. степени доктора эконом. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (по отраслям и сферам деятельности)» / Л.А. Омарбакиев. – Алматы, 2010. – 45 с.
57. Онікієнко С.В. Інвестиційна діяльність: від емпіричного сприйняття до категоріального відображення / С. Онікієнко // Ринок цінних паперів України. – 2011. – №3-4. – С. 61–66.
58. Параконний С.В. Напрями інвестиційного забезпечення розвитку економічного потенціалу підприємства / С.В. Параконний, Л.В. Войшвілло, І.В. Шпанковський // Вісник Східноукраїнського національного університету імені

Володимира Даля: наук. журнал. – Луганськ, 2011. – № 11(153), ч. 1. – С. 68-76.

59. Перар Ж. Управление финансами: с упражнениями. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 480 с.

60. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні / А.А. Пересада. – К.: Лібра. – 1998. – 389 с.

61. Плаксин В. И. Основы системы инновационной деятельности предприятия: монография / В.И. Плаксин, О.В. Горбачева. — Симферополь: ДиАйПи, 2009. — 333 с. – С. 14

62. Пимошенко Ю. Инноватор – это прежде всего предприниматель // Финансы и бизнес. – 1997. – № 3 (41). – С. 26

63. Поліщук О.О. Сутність поняття «інноваційна діяльність» як соціально-економічної категорії / О.О. Поліщук // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 3(21). – С. 169–171.

64. Портер М. Конкуренция: Учеб. пособие / М. Портер // Пер. с англ. – М.: Вильямс, 2001. – 495 с.

65. Санто Б. Инновация, как средство экономического развития: пер. с англ. с измен. та доп. автора / Общ. ред. и вступ. ст. Б.В. Сазонова. – М.: Прогресс, 1990. – 206 с.

66. Селезнев В.В. Основы рыночной экономики Украины: [учеб. пособие] / В.В. Селезнев. – К.: А.С.К., 1999. – 544 с.

67. Сподіна В.О. Проблеми ефективної реалізації інноваційної діяльності в Україні // Реформування фінансово-економічної системи: погляд у майбутнє. Частина 1 - Львів: ЛЕФ, – 2013 – С. 90-93

68. Тарасова О.В. Теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності підприємств / О.В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2012. – № 1. – С. 37–41.

69. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями; Авт. предисл. науч. ред. К. Ф. Пузыня. – М.: Экономика, 1989. – 217 с.

70. Тивончук О.І. Стимулювання інноваційної діяльності машино-будівних підприємств: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.00.04 / О.І. Тивончук; НУ «Львівська політехніка». – Львів, 2008. – 23 с.

71. Титаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій :навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] /Н.О. Титаренко, А.М. Поручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 160 с.

72. Товт Т.Й. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)”. Нац. ун-т “Львів. Політехніка”. Львів, 2012. 25 с.

73. Файчук О.М. Інноваційний процес як рушійна сила економічного зростання / О.М. Файчук, О.В. Файчук // Бізнес Інформ. – 2013. – № 10. – С. 66–70.

74. Фатенок–Ткачук А. О. Деякі аспекти обліку інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / А.О. Фатенок – Ткачук, В.М. Пронь. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010_29_1/statti/12.html

75. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент / Р.А. Фатхудинов. – СПб.: Питер пресс, 2008. – 442 с.

76. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент: [навч. посібник] / В.Г. Федоренко. [2-ге вид., доп.]. – К.: МАУП, 2001. – 280 с.

77. Федулова І.В. Управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств хлібопекарної промисловості: автореф. дис. ... д. е. н.: спец. 08.00.04 / І.В. Федулова; Нац. ун-т харч. техноло- гій. – К., 2009. – 35 с.

78. Федулова Л.В. Развитие национальной инновационной системы Украины / Л.В. Федулова // Экономика Украины. - 2005. - №4 – С. 35-47.

79. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України: Монографія. – К.: Т-во "Знання", КОО, 1999. – 514 с.

80. Чумак О.В. Соціально-філософський аналіз поняття «інновація» та «інноваційна діяльність» / О.В. Чумак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISnIK_36_14.pdf.

81. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів: [монографія] / П.С. Харів. – Тернопіль: «Економічна думка», 2003. – 326 с.

82. Шарп У. Инвестиции / Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж.; пер. с англ. А.Н. Буренина, А.А. Васина. – М.: ИНФРА-М., 2006. – 1028 с.

83. Шевцова Я.А. Інвестиційне забезпечення діяльності підприємств: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. / Я.А. Шевцова. – Луганськ, 2003. – 20 с.

84. Шилова О.Ю. Інвестиційне забезпечення розвитку підприємства / Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: наук. журнал. – Луганськ, 2012. – № 11(182), ч. 1.

85. Шпикуляк О.Г. Інноваційна діяльність у механізмі стимулювання агропромислового виробництва / О.Г. Шпикуляк, Г.Ф. Мазур // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 4. – С. 73–77.

86. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры): пер.с англ. — М.: Прогресс, 1982. — 455 с. – С.41-170

